

บทที่ 6

บทบาทของปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำทางการปกครองในการสร้างความจริงเชิงอัตวิสัย เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของชาวอาข่าที่สอดคล้องกับ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการศึกษาในบทนี้เป็นการนำเสนอถึงบทบาทของปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำทางการปกครองในการสร้างความจริงเชิงอัตวิสัยในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่าที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามวัตถุประสงค์การวิจัยในข้อที่ 2 โดยการนำเสนอผลการศึกษาในบทนี้จะจำแนกเป็น 2 ส่วน คือ 6.1 การวิเคราะห์สัญลักษณ์ (symbol) และสัญลักษณ์(sign) จากพิธีกรรมและประเพณี, กฎจารีต ข้อห้าม ข้อปฏิบัติ, ภาษิตและคำสอน, คติและความเชื่อ ตลอดจนวิถีชีวิตประจำวันของชาวอาข่าแบบดั้งเดิมที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 6.2 บทบาทของปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำทางการปกครองในการสร้างความจริงเชิงอัตวิสัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่า 6.3 การดำรงคลังความรู้ทางสังคมในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตแบบอาข่าดั้งเดิม และ 6.4 แผนภาพสรุปความเชื่อมโยงการสร้างความจริงเชิงอัตวิสัยของปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำทางการปกครองในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่าที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีรายละเอียดดังนี้

การวิเคราะห์สัญลักษณ์ (symbol) และ สัญลักษณ์(sign) จากพิธีกรรมและประเพณี, กฎจารีต ข้อห้าม ข้อปฏิบัติ, ภาษิตและคำสอน, คติและความเชื่อ ตลอดจนวิถีชีวิต ประจำวันของชาวอาข่าแบบดั้งเดิมที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

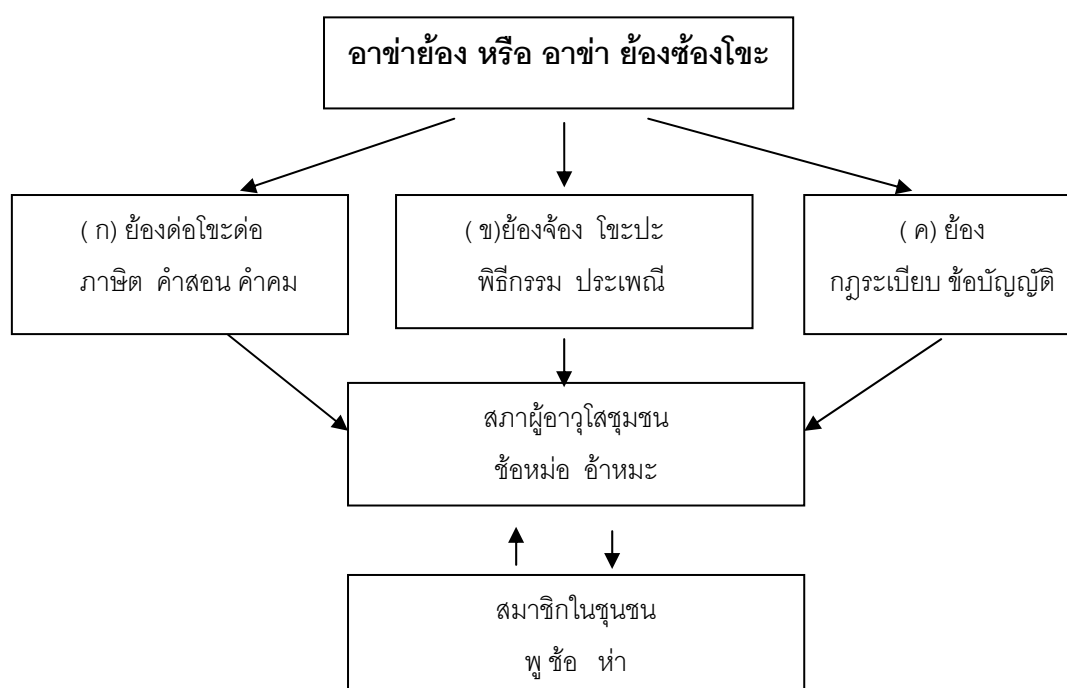
สัญลักษณ์ (symbol) ในที่นี้หมายถึง พิธีกรรมและประเพณี, กฎจารีต ข้อห้าม ข้อปฏิบัติ, ภาษิตและคำสอน, คติและความเชื่อ และวิถีชีวิตประจำวัน ซึ่งวิเคราะห์ถึงปัจจัยสู่ในการดำรงชีวิต และการทำมาหากินของชาวอาข่าแบบดั้งเดิม

สัญลักษณ์ (sign) ในที่นี้หมายถึง ความหมายซึ่งอยู่ในสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่าแบบดั้งเดิม โดยวิเคราะห์เชื่อมโยงถึงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และเงื่อนไขที่จะนำไปสู่การปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงได้สำเร็จ คือ เงื่อนไขด้านความรู้ คือ และเงื่อนไขทางด้านคุณธรรม

ผลการศึกษาในส่วนของวัฒนธรรมประเพณีของชาวอาข่าแบบดั้งเดิมนั้นพบว่า วัฒนธรรมประเพณีอาข่าแบบดั้งเดิมนั้น ใช้คำว่า “อาข่าย๋อง” หรือ อาข่าย๋องซ้องไซะ ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายครอบคลุมทั้ง วิถีชีวิต พิธีกรรม ประเพณี ความเชื่อ กฎจารีต มารยาท การปฏิบัติ ทั้งภาคคนเป็น และคนตาย ซึ่งสามารถเรียกได้สั้น ๆ ว่า “อาข่าย๋อง” หรืออาจหมายถึง ศาสนาอาข่า (ไกรสิทธิ์ สิริโชคก, สัมภาษณ์, 22 กันยายน 2553) ดังนั้น ศาสนาอาข่าในความหมายนี้ อาจต่างจากความหมายของศาสนาโดยทั่วไป แต่ยังหมายรวมถึง การปกครองและการจัดระเบียบทางสังคมของชุมชนอาข่าอีกด้วย ในขณะที่ Leo Alting Von Geusau ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมอาข่า อธิบายความหมายของอาข่าย๋องว่ามีความหมายรวมถึง ศาสนา วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี กฎข้อบังคับ ซึ่งครอบคลุมแง่มุมชีวิตคนอาข่าทุกด้านทุกระดับ อาทิ เกี่ยวกับการแผ้วป้าถางไร่ การปลูกหรือเกี่ยวข้าว การปลูกสร้างบ้าน การล่าสัตว์เลี้ยงสัตว์ การทำอาหาร การมีลูก การเลี้ยงลูก รวมไปถึงการเรียกชื่อคนในครอบครัวเดียวกัน เครือญาติ สายตระกูลเดียวกัน ตลอดจนการแต่งงาน การระงับข้อพิพาท และการปฏิบัติต่อคนภายนอก ข้อกำหนดตามอาข่าย๋องนี้ ยังมีความละเอียดลงไปถึงการดำเนินพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน และการประกอบพิธีกรรม

ภาพที่ 6.1

แผนภาพวัฒนธรรมประเพณีของชาวอาข่าแบบดั้งเดิม (ไกรสิทธิ์ สิริโชคก, ม.ป.ป., น. 11)

พิธีกรรมและประเพณี, กฎจารีตข้อห้ามข้อปฏิบัติ, ภาษิตและคำสอน, คติและความเชื่อ และวิถีชีวิตประจำวันของชาวอาข่าแบบดั้งเดิมจึงเป็นการสร้างสัญลักษณ์ (symbol) ทางสังคมของชาวอาข่าเพื่อเป็นแบบแผนในการรับรู้และปฏิบัติร่วมกันของสมาชิกในสังคม การสร้างสัญลักษณ์ทางสังคมนั้น ๆ ย่อมมีความหมายทั้งความหมายโดยตรงและความหมายที่แฝงอยู่หรือความหมายที่อยู่นอกเหนือจากมันเอง ซึ่งหมายถึงสัญลักษณ์ (sign) จากนั้นจึงนำสัญลักษณ์ที่ได้มาศึกษาความสอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้กรอบความคิด 3 องค์ประกอบ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และ 2 เงื่อนไข คือ มีความรู้ และมีคุณธรรม รวมทั้งพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.1.1 พิธีกรรมและประเพณี

ชาวอาข่าถือว่า พิธีกรรมและประเพณี คือ แบบแผนที่ใช้ในการดำเนินชีวิตที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมา และเป็นกุศโลบายที่ง่ายต่อการเรียนรู้และถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกคนรุ่นหนึ่ง ชาวอาข่าใช้พิธีกรรมและประเพณีเป็นเครื่องมือดำเนินชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย โดยในรอบ 1 ปี จะมีการประกอบพิธีกรรมและประเพณีในเดือนต่าง ๆ ทั้ง 12 เดือน ซึ่งพิธีกรรมและประเพณีจะสอดคล้องและเกี่ยวพันกับวิถีการเกษตรและการทำมาหากินของชาวอาข่า โดยมีประเพณีที่สำคัญและถือเป็นประเพณีใหญ่ของอาข่า 9 ประเพณี ได้แก่ 1. ประเพณีเปลี่ยนฤดูกาล, 2. ประเพณีปลูกข้าว, 3. ประเพณีเรียกขวัญไร่ข้าว, 4. ประเพณีไล่ชิงช้า, 5. ประเพณีเซ่นไหว้ตำแหน่งผู้นำ 6. ประเพณีเชิญบรรพบุรุษมาเยี่ยมหรือ “ถอนชนไก่”, 7. ประเพณีไล่ผี, 8. ประเพณีเลือกฤกษ์วันดีและกินข้าวใหม่ และ 9. ประเพณีปีใหม่ปลูกข้าว สำหรับพิธีกรรมที่สำคัญและมีการประกอบศาสนกิจ ได้แก่ พิธีเกี่ยวข้าวครั้งสุดท้าย, พิธีเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าว, พิธีปลูกประตุมูบ้าน, พิธีบูชาศาลพระภูมิเจ้าที่, พิธีอยู่กรรมกำจัดศัตรูพืช-ด้วงดิน, พิธีอยู่กรรมกำจัดตักแตน, พิธีเซ่นกระบอกเหล้าพิธี และพิธีเชิญผีเปรตสิ่งชั่วร้ายออกจากชุมชน

จากพิธีกรรมและประเพณีในรอบปีที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาจัดประเภท โดยวิเคราะห์ถึงสัญลักษณ์และสัญลักษณ์ที่อยู่พิธีกรรมและประเพณีของชาวอาข่า และความสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ ดังนี้

1. พิธีกรรมและประเพณีเกี่ยวกับข้าว

พื้นฐานการเกษตรแบบยังชีพของชาวอาข่า คือ การปลูกข้าว จากการศึกษามุมมองอาข่าที่บ้านแสนใจ และบ้านแสนใจพัฒนา ชาวอาข่าในหมู่บ้านนี้ยังคงปลูกข้าวทั้งข้าวไร่ และข้าวนา ในขณะที่ชุมชนอาข่าบ้านผาหมี่ ด้วยข้อจำกัดในเชิงพื้นที่ของชุมชนและการ

นำพื้นที่ที่เคยปลูกข้าวไปใช้เพื่อทำปลูกพืชเศรษฐกิจเป็นหลักจึงทำให้หมู่บ้านผาหมี่ในปัจจุบันไม่ได้ปลูกข้าวเพื่อบริโภคดั้งเดิม แต่กระนั้นก็ตามยังพบว่า ชุมชนอาข่าทั้งสองแห่งที่ศึกษายังคงทำพิธีกรรมและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการปลูกข้าว ซึ่งที่เป็นจารีตของการปฏิบัติที่แสดงให้เห็นถึงการดำรงชีวิตด้วยการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ดังเช่น ปราชญ์ผู้อาวุโส ได้กล่าวไว้ว่า

“ประเพณี พิธีกรรมของคนอาข่าก็เหมือนเป็นปฏิทินของอาข่า เราจะรู้ว่าช่วงไหนทำอะไร หย่อมะจะกำหนดวัน อย่างพิธีปลูกข้าว หรือกินข้าวใหม่ก็ต้องทำ ถึงที่หมู่บ้านและที่บ้านอ่าบ้อจะไม่ได้ปลูกข้าวแล้ว แต่ถือว่าเป็นการเริ่มต้นฤดูกาลเพาะปลูก คนที่นับถืออาข่าแบบดั้งเดิมจะทำกัน เพราะถือว่า จะทำให้ผลผลิตอุดมสมบูรณ์ ให้บรรพบุรุษดูแลเราให้มีกินตลอดทั้งปี” (ลีผ่า เยอส์อ, สัมภาษณ์, 25 สิงหาคม 2553)

อาทู่ ปราชญ์รุ่นใหม่อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปลูกข้าวว่า “ประเพณีปลูกข้าวเหมือนเป็นสัญญาณเตือนให้รู้ว่าฤดูแห่งการเริ่มต้นทำมาหากินได้มาถึงแล้ว ถ้าจะเปรียบไปแล้วก็เหมือนกับ พิธีแรกนาขวัญของไทย คือเป็นพิธีที่สร้างขวัญกำลังใจชาวอาข่าในการเพาะปลูก พิธีนี้อ่าบ้อเจ้วมาจะมีการใช้ต้นปึกกระดุกไก่อในการทำนายความอุดมสมบูรณ์ อาข่าเรียกว่า “ยาเหยว คา” กระดุกไก่อตัวผู้ หมายถึง การล่าสัตว์ป่า ส่วนกระดุกไก่อตัวเมีย ดูด้านการเพาะปลูกว่าจะได้ผลดีหรือไม่ ส่วนกระเพาะไก่อจะเกาะออกมาดูว่ามีอะไรบ้างเพื่อทำนายเมล็ดพืชพันธุ์ธัญญาหาร” (ไกรสิทธิ์ สิทธิโชค, สัมภาษณ์, 4 กันยายน 2553)

พิธีกรรมและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับข้าวและการปลูกข้าว ได้แก่

- ประเพณีแซ้คา อ่าเผ่ว หรือประเพณีเริ่มปลูกข้าว
- พิธีกรรมซี จั ซี-เออ หรือการเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าว
- ประเพณีซึ่มผี ล้อเออ หรือการเรียกขวัญข้าวไร่
- ประเพณียอพู นองหมื่อ แซ่ เออ หรือการเลือกวันดีและกินข้าวใหม่
- ประเพณีซึ่มลี ซึ่มมี้ อ่าเผ่ว หรือการเปลี่ยนฤดูกาล หรือการชนไข่แดง

ตารางที่ 6.1

แสดงการวิเคราะห์สัญลักษณ์ (symbol) และ สัญญัตติ(sign) จากพิธีกรรม
และประเพณีที่เกี่ยวข้องกับข้าวและการปลูกข้าว

สัญลักษณ์ (symbol) พิธีกรรมและประเพณี	สัญญัตติ (sign)
	ความหมายที่อยู่ในพิธีกรรมและประเพณี
ประเพณีแช่คา อ่าเผ่ว หรือ ประเพณีเริ่มปลูกข้าว	- แสดงถึงวิธีการผลิตแบบพึ่งตนเองเพื่อให้มีอาหารเพียงพอต่อการดำรงชีวิต - การแสดงความเคารพและกตัญญูต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อว่าดลบันดาลให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ - สอนให้รู้จักการทำมาหากิน การแบ่งเวลา และ ความขยัน
ประเพณีขี้มผี ล้อเออ หรือการเรียกขวัญข้าวไร่	- การสร้างขวัญกำลังใจให้ผู้ปลูกข้าวไร่ - การให้ผู้ปลูกได้เอาใจใส่ไร่ข้าวอย่างสม่ำเสมอ - การแสดงความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์และสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมและสิ่งมีชีวิตต่างๆ
ประเพณียอพู นองหมื่อ เซ้ เออ หรือ การเลือกวัน ดีและกินข้าวใหม่	- เป็นการกำหนดวันฤกษ์ดีในการเก็บเกี่ยวข้าวของชุมชน อันเป็นการสร้างขวัญกำลังใจว่าจะมีอาหารอุดมสมบูรณ์ - เพื่อเป็นการทำพิธีสืบต่อการเอาพันธุ์ข้าวที่ชาวอาข่าเชื่อว่าเป็นพันธุ์ที่บรรพบุรุษได้ใช้ในการเพาะปลูกสามารถนำมาใช้สืบต่อไปจากรุ่นสู่รุ่น - เป็นบอกรวงจรการเพาะปลูกและเป็นปฏิทินสำหรับชาวอาข่า
พิธีกรรมบ่อเยว แป๊ะเออ หรือการเก็บเกี่ยวข้าวครั้ง สุดท้าย	- แสดงถึงการจบฤดูกาลเพาะปลูกและฤดูกาลทำงาน - การแสดงความเคารพและกตัญญูต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์และบรรพบุรุษที่บรรดาลความอุดมสมบูรณ์
พิธีกรรมซี จี้ ซี-เออ หรือ การเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าว	- เพื่อสืบสานเมล็ดพันธุ์ข้าวดั้งเดิมที่บรรพบุรุษได้ใช้เพาะปลูกเลี้ยงชีพสืบต่อกันมา - การประกอบพิธีช่วงหน้าแล้งซึ่งความอุดมสมบูรณ์ลดน้อยลงจะทำให้มีอาหารสำหรับรับประทานเพราะจะต้องใช้สัตว์เลี้ยงในการทำพิธี

ตารางที่ 6.1 (ต่อ)

แสดงการวิเคราะห์สัญลักษณ์ (symbol) และ สัญญัตติ(sign) จากพิธีกรรม
และประเพณีที่เกี่ยวข้องกับข้าวและการปลูกข้าว

สัญลักษณ์ (symbol) พิธีกรรมและประเพณี	สัญญัตติ (sign)
	ความหมายที่อยู่ในพิธีกรรมและประเพณี
	- การทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการประกอบพิธีกรรมและการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างรุ่น - เป็นการสืบสานอาชีพเกษตรกรรมเพื่อให้คนรุ่นต่อไปได้มีเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ใช้ในการเพาะปลูกต่อไป

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า“ข้าว” สำหรับชาวอาข่าแล้ว เป็นสัญลักษณ์ที่มีใช้เพียงอาหารสำหรับบริโภคเท่านั้น สัญลักษณ์ที่ซ่อนอยู่ใน “ข้าว” คือ **ความศักดิ์สิทธิ์ การเคารพบูชา และเป็นของสูง** นอกจากนั้น การเพาะปลูกข้าวยังการก่อให้เกิดวงจรของพิธีกรรมและประเพณีที่เชื่อมร้อยวิถีการดำรงชีวิตและการทำมาหากินของชนชาวอาข่าในรอบปีอีกด้วย

จากการศึกษา การประกอบพิธีกรรมและประเพณีของชาวอาข่าจะพบว่า ข้าวคือส่วนประกอบสำคัญที่อยู่ในพิธีกรรมต่าง ๆ อาทิ “**ข้าวปลูก หรือ ห่อถ่อง**” ซึ่งเป็นข้าวสุกที่นำมาตำคั่วกับงาดำคั่วนำมาปั้นเป็นก้อน โดยจะทำข้าวปลูกเพื่อใช้ในช่วงการประกอบพิธีกรรมเท่านั้น

ภาพที่ 6.2

ข้าวปลูกซึ่งชาวอาข่าใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ

จากตารางแสดงสัญลักษณ์ทางพิธีกรรมและประเพณีเกี่ยวข้าวและการเพาะปลูกข้าวข้างต้น ผู้ศึกษาได้นำสัญลักษณ์ความหมายที่อยู่ในพิธีกรรมและประเพณีมาจัดประเภทและวิเคราะห์ถึงความสอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

ตารางที่ 6.2

แสดงการวิเคราะห์สัญลักษณ์ (symbol) และ สัญญัตติ(sign) จากพิธีกรรมและประเพณี
ที่เกี่ยวข้องกับข้าวและการปลูกข้าวและความสอดคล้องกับ
หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สัญญัตติ (sign) ความหมายที่อยู่ในพิธีกรรมและประเพณีที่ เกี่ยวข้องกับข้าวและการปลูกข้าว	ความสอดคล้องกับหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง
1. แสดงถึงวิถีการผลิตแบบที่อาศัยข้าวเป็น ปัจจัยหลักเพื่อให้มีอาหารในการดำรงชีวิต	วิถีของการพึ่งตนเอง ความพอประมาณและ ความมีเหตุผล เนื่องจากการผลิตเพื่อยัง ชีพและทำให้มีอาหารบริโภค เนื่องจากข้าว เป็นอาหารหลักที่บริโภคในชีวิตประจำวัน และต้องปลูกจึงจะมีกิน
2. การถ่ายทอดคลังความรู้ในเรื่องการเกษตร และการเพาะปลูกข้าว, การสอนให้รู้จักการทำ มาหากิน,ความขยัน, การแบ่งเวลา และความ เอาใจใส่ต่อการเพาะปลูก	เงื่อนไขในการสร้างความรู้ คือ การสอนให้รู้จัก การทำมาหากินและยังชีพ โดยใช้ภูมิปัญญาซึ่ง ได้รับการถ่ายทอดผ่านพิธีกรรมจากผู้นำฯ ปราชญ์อาชา ผู้อาวุโส และในครอบครัว และ เงื่อนไขด้านคุณธรรม คือ ความขยัน การรู้จัก แบ่งเวลาและความรับผิดชอบต่อหน้าที่
3. การสร้างขวัญกำลังใจในการดำรงชีพและ การทำมาหากิน	การสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านจิตใจ
4. การแสดงความเคารพและกตัญญูต่อสิ่งศักดิ์ ที่ชาวอาชาเชื่อว่าช่วยปกป้องรักษา และดล บันดาลให้เกิดความอุดมสมบูรณ์	เงื่อนไขทางด้านคุณธรรม คือ ความกตัญญู

แม้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะพบว่า วัฒนธรรมและความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับ “ข้าว”
นั้น สะท้อนให้เห็นถึงวิถีการผลิตแบบยังชีพ ซึ่งสอดคล้องกับหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงใน
เรื่องความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในด้านของการมีอาหารสำหรับบริโภค
โดยไม่ต้องพึ่งพาแหล่งอื่น แต่ความเปลี่ยนแปลงในชุมชนอาช่าปัจจุบันพบว่า ทางด้าน

แนวความคิดและเน้นการผลิตเพื่อการค้ามากขึ้นทำให้ชุมชนอาข่าไม่ปลูกข้าว ส่วนครัวเรือนที่มีที่ดิน เลือกลงปลูกพืชเศรษฐกิจที่ได้ราคาดี เช่นในชุมชนอาข่าบ้านผาหมี ปัจจุบันครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่ได้ปลูกข้าวเพื่อบริโภค ส่วนในชุมชนอื่น ๆ หรือครัวเรือนที่ไม่ได้ปลูกข้าว เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านที่ดิน คือ มีที่ดินไม่เพียงพอ และบางครัวเรือนเห็นว่า การลงทุนปลูกข้าวได้ผลผลิตไม่คุ้มกับการลงทุน ซึ่งแม้ยังคงประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปลูกข้าว แต่มีแนวโน้มที่สัญลักษณ์และสัญลักษณ์ที่แสดงความศักดิ์สิทธิ์ และหมายถึงวิถีการยังชีพของชาวอาข่านั้น อาจเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะชาวอาข่ารุ่นใหม่ที่ไม่ได้รับการถ่ายทอดคลังความรู้ทางสังคมที่ให้ความหมายในเรื่องข้าวเช่นเดียวกับชาวอาข่ารุ่นก่อน ๆ ก็เป็นไปได้

2. พิธีกรรมและประเพณีที่แสดงถึงความเคารพและการอนุรักษ์

ธรรมชาติ

วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพของชาวอาข่าเกี่ยวข้องกับธรรมชาติและป่าเขา ตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน ตลอดจนความเชื่อในเรื่องวิญญาณและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สถิตอยู่ในทุกที่ในหมู่บ้าน ทั้งป่าเขา ไร่นา และในบ้าน เพราะฉะนั้น พิธีกรรมและประเพณีที่ประกอบขึ้นจึงล้วนแสดงถึงความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์และวิญญาณบรรพบุรุษ ทั้งนี้ เนื่องจากวิถีการดำรงชีวิตของอาข่าผูกพันอยู่กับธรรมชาติและป่าเขา ป่าสำหรับชาวอาข่าคือ แหล่งปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิตที่สำคัญ ดังนั้น กุศโลบายในการอนุรักษ์ธรรมชาติจึงเป็นสัญลักษณ์ที่แฝงอยู่ในการพิธีกรรมและประเพณีแบบอาข่าดั้งเดิม ดังนี้

ตารางที่ 6.3

แสดงการวิเคราะห์สัญลักษณ์ (symbol) และ สัญญัตติ(sign) จากพิธีกรรมและประเพณี
ที่แสดงถึงความเคารพและการอนุรักษ์ธรรมชาติ

สัญลักษณ์ (symbol) พิธีกรรมและประเพณี	สัญญัตติ(sign)
	ความหมายที่อยู่ในพิธีกรรมและประเพณี
พิธีปลุกประตุมุขบ้าน	-เป็นการทำเครื่องหมายแบ่งเขตระหว่างโลกผี คือ สิ่งชั่วร้ายกับโลกมนุษย์ เพื่อไม่ให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บกับมนุษย์ ซึ่งแสดงถึงการสร้างความมั่นคงทางใจให้กับคนในชุมชน - เป็นการแสดงศิลปะและเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้ใช้ความสามารถทางด้านการช่างและหัตถกรรม เช่น การแกะสลัก งานจักรสานต่างๆ - เป็นการอนุรักษ์ต้นไม้ และ ป่าไม้ ถือเป็นบริเวณพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ซึ่งห้ามผู้ใดตัดต้นไม้ในบริเวณนั้น หากละเมิดจะถูกลงโทษและคนอาชญาเชื่อว่าเกิดสิ่งไม่ดีกับผู้นั้น
พิธีบูชาศาลพระภูมิเจ้าที่	- ถือเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งจุดที่ตั้งศาลของชาวอาข่าจะเลือกพื้นที่สูงเป็นหลัก ซึ่งหากทำพิธีนี้แล้วห้ามใช้พื้นที่บริเวณนั้น ถือเป็น การอนุรักษ์ป่าต้นน้ำของอาข่า - เป็นสถานที่พึ่งพิงทางด้านจิตใจ เสมือนวัดของชาวพุทธที่ไปกราบไหว้ขอพร
การอยู่กรรมให้แมลงและ การกำจัดศัตรูพืช	- เป็นการใช้ภูมิปัญญาในด้านความเชื่อในการกำจัดศัตรูในข้าวไร่ - การไว้อาศัยและคำนึงถึงสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ รวมทั้งแมลงซึ่งในการถางหรือเผาไร่อาจทำให้แมลงเหล่านี้ตายไป เป็นการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศของชาวอาข่า

ภาพที่ 6.3

ภาพ ตาแหลว หรือ "ด้าแล้" คือ เครื่องหมายที่อาช่าทำขึ้นมาจากไม้ไผ่ โดยนำไม้ไผ่มาผ่าบาง ๆ แล้วสานถี่ ๆ ติดกันหลายรอบแล้วนำไปติดตามต้นไม้ เป็นสัญลักษณ์ว่า "ห้าม"

หากชาวอาช่าเห็นเครื่องหมาย หรือ สัญลักษณ์นี้ ณ สถานที่ใด แสดงให้รู้ว่าห้ามผู้ใดตัดต้นไม้ในบริเวณนั้นหรือนำไม้ไปฟัน โดยเครื่องหมายตาแหลวจะพบได้บริเวณสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของชุมชน เช่น ประตุมูบ้าน, ศาลพระภูมิหมู่บ้าน, เสาได้ชิงช้า และบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น

ภาพที่ 6.4

ผู้นำทางวัฒนธรรม ผู้อาวุโสและผู้ชายในหมู่บ้านอาโยะใหม่กำลังช่วยกันทำประตูหมู่บ้าน หรือ “ลื้อ คอง” เพื่อทำพิธีปลูกประตูหมู่บ้านซึ่งถือเป็นประเพณีสำคัญในรอบปี เนื่องจากประตูหมู่บ้านเป็นศาสนสถานสำคัญของชุมชน

ตารางที่ 6.4

แสดงการวิเคราะห์สัญลักษณ์ (symbol) และ สัญญัตติ(sign) จากพิธีกรรมและประเพณีที่แสดงถึง
ความเคารพและการอนุรักษ์ธรรมชาติและความสะดวกคล่องกับ
หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สัญญัตติ(sign) ความหมายที่อยู่ในพิธีกรรมและประเพณีที่ ที่แสดงถึงความเคารพและการอนุรักษ์ ธรรมชาติ	ความสะดวกคล่องกับหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง
1. การใช้ความเชื่อเพื่อเป็นภูมิปัญญาและกุศ โลบายในการอนุรักษ์	การสร้างภูมิคุ้มกันทางกายภาพให้กับชุมชน ได้มีป่าเป็นแหล่งน้ำ อาหาร และปัจจัยในการ ดำรงชีวิต
2. เป็นภูมิปัญญาในการจัดการพื้นที่ คือ เขต พื้นที่ศักดิ์เป็นป่าอนุรักษ์	ความพอประมาณ, ความมีเหตุผล และการมี ภูมิคุ้มกัน คือ การรู้จักใช้ป่าอย่างจำกัด โดยมี ทั้งพื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่ใช้สอย ซึ่งเป็น ภูมิคุ้มกันในด้านกายภาพ และการมีแหล่งน้ำ อาหาร และปัจจัยในการดำรงชีวิตของชุมชน
3. การให้ความเคารพต่อสิ่งศักดิ์และธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดปัจจัยในการดำรง ชีวิต แม้กระทั่งแมลง ซึ่งแสดงให้เห็นการให้ คุณค่ากับระบบนิเวศในธรรมชาติ	เงื่อนไขคุณธรรม คือ ความกตัญญูรู้คุณธรรมชาติ และเห็นคุณค่าสิ่งแวดล้อม การสร้างภูมิคุ้มกันทาง คือ เมื่อการเห็นคุณค่า ต่อสิ่งแวดล้อม ย่อมจะไม่ทำลายและรู้จักใช้ อย่างพอประมาณและมีเหตุผล

3. พิธีกรรมและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างคุณธรรม การรวม
กลุ่มและความสามัคคี

ตารางที่ 6.5

แสดงการวิเคราะห์สัญลักษณ์ (symbol) และ สัญญัตติ(sign) จากพิธีกรรมและประเพณี
ที่แสดงถึงการสร้างคุณธรรม การรวมกลุ่มและความสามัคคี

สัญลักษณ์ (symbol) พิธีกรรมและประเพณี	สัญญัตติ(sign)
	ความหมายที่อยู่ในพิธีกรรมและประเพณี
1. ประเพณีแย้มขู่ อ่าเผ่ว หรือไล่ชิงช้า	- การเชิดชูและให้เกียรติผู้หญิง - เป็นกุศโลบายในการถ่ายทอดความรู้ คำสอน การปฏิบัติตน และคตินิยมผ่านความบันเทิง - การให้ความเคารพและแสดงความกตัญญูต่อธรรมชาติที่ให้พืชพันธุ์ต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต - การอนุรักษ์ป่าไม้ - การรวมกลุ่ม ความสามัคคี และการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันในชุมชน
2. ประเพณียาจิ จิ อ่า เผ่ว หรือ การเชิญบรรพบุรุษมา เยี่ยม(ถอนขนไก่)	- เป็นกุศโลบายให้สมาชิกและญาติพี่น้องมารวมกัน ถือเป็นวันครอบครัว - จำลึกถึงบรรพบุรุษของสายตระกูลที่ล่วงลับซึ่งแสดงถึงความกตัญญู - การสร้างขวัญกำลังใจแก่วงตระกูลและสมาชิกเพราะเชื่อว่าจะมีบรรพบุรุษคอยคุ้มครองดูแล
3. ประเพณีค้าทอง อ่าเผ่ว หรือ ปีใหม่ลูกข้าง	- เป็นการชำระหนี้สินส่วนกลางเนื่องจากในชุมชนอาข่าจะมีเงินกองกลางที่ได้จากการรวบรวมจากชุมชนหรือรายได้อื่นๆ หากครอบครัวใดมีหนี้สินก็ต้องชำระคืน ซึ่งแสดงถึงการรวมกลุ่มกันของชาวอาข่าดั้งเดิม - เป็นประเพณีของการเริ่มต้นปีใหม่และการเฉลิมฉลองคือสามารถนำข้าวใหม่มาเริ่มกินได้ และ เป็นการสังสรรค์สร้างความสัมพันธ์ในชุมชน

ตารางที่ 6.5 (ต่อ)

แสดงการวิเคราะห์สัญลักษณ์ (symbol) และ สัญญัตติ(sign) จากพิธีกรรมและประเพณี
ที่แสดงถึงการสร้างคุณธรรม การรวมกลุ่มและความสามัคคี

สัญลักษณ์ (symbol) พิธีกรรมและประเพณี	สัญญัตติ(sign)
	ความหมายที่อยู่ในพิธีกรรมและประเพณี
4.ประเพณีซุ่มสี่ ซุ่มมี อ่าเผ่ว หรือการเปลี่ยน ฤดูกาล หรือ การชนไข่แดง	- เป็นประเพณีที่อาข่าถือว่าการเปลี่ยนฤดูกาลเข้าสู่การเริ่มเตรียมปลูกพืชพันธุ์ต่างๆ ซึ่งเป็นการเรียนรู้วงจรธรรมชาติของชาวอาข่า - การสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวและในชุมชนด้วยการละเล่นชนไข่แดง

ตารางที่ 6.6

แสดงการวิเคราะห์สัญลักษณ์ (symbol) และ สัญญัตติ(sign) จากพิธีกรรมและประเพณีที่เกี่ยวข้อง
กับการสร้างคุณธรรม การรวมกลุ่ม ความสามัคคี และ
ความสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สัญญัตติ(sign) ความหมายที่อยู่ในพิธีกรรมและประเพณีที่ เกี่ยวข้องกับการสร้างคุณธรรม การรวมกลุ่มและ ความสามัคคี	ความสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง
1. เป็นกุศโลบายในการถ่ายทอดความรู้ คำสอน การปฏิบัติตน และคติธรรมผ่านความบันเทิง	เงื่อนไขด้านความรู้ คือ ชาวอาข่าใช้พิธีกรรม และประเพณีเป็นกระบวนการถ่ายทอดและ เรียนรู้ตั้งแต่การทำมาหากิน และ การกล่อม เกลางทางสังคม
2. การรวมกลุ่มกันของชาวอาข่าดั้งเดิมเพื่อสร้าง ความสามัคคีและพึ่งพาซึ่งกันและกัน	เงื่อนไขด้านการสร้างภูมิคุ้มกันของชุมชน คือ การช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกันของ ชุมชน
3. การแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษและ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม	เงื่อนไขด้านคุณธรรม คือ การปลูกฝังความ กตัญญูแกสมาชิกในชุมชน

6.1.2 กฎจารีต ข้อห้าม ข้อปฏิบัติ ภาษิตคำสอน และคติความเชื่อ

- กฎจารีต และข้อห้าม ข้อปฏิบัติ

อาข่าเรียกกฎจารีตตามหลักประเพณีว่า “ย่องโอะ” อันเป็นบัญญัติข้อห้าม ที่
ทุกคนต้องใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต อาข่าได้มีการสืบทอดเกี่ยวกับการกำหนดบทลงโทษ
สำหรับผู้กระทำความผิด ประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าผู้กระทำความผิดนั้น จะเป็นชาวบ้าน ปุถุชนธรรมดา
หรือบุคคลผู้มีอำนาจทางสังคม ล้วนต้องได้รับโทษทั้งหมด การกระทำความผิด ซึ่งมีสุภาษิตที่ใช้ใน
การปกครอง ควบคุม เพื่อให้ยึดความเป็นหนึ่งเดียว ว่า “เซ็พู อาย้อถี้ว้า แดมาเซ็ห่อ แ่นมาถี้ค้อง”
หมายถึง สิบชุมชนให้ยึดเคารพผู้นำคนเดียว สิบไร่นาให้ใช้จอบทำงานด้ามเดียว แสดงให้เห็นถึง
ความปรองดองและเคารพกติกาในจารีตของสังคม

แม้อัตราการลงโทษ ที่อาข่าได้ใช้มาในอดีตถึงปัจจุบัน ได้กำหนดค่าลงโทษที่ดู
เหมือนจะเบา หากเทียบกับปัจจุบันก็ตาม แต่ในเชิงของสังคมของชุมชนอาข่า

ถ้าถูกลงโทษแล้ว มูลค่าความเสียหายของชื่อเสียง จะสำคัญกว่าวัตถุ แสดงถึง ศีลธรรมจะเป็นเครื่องมือสำคัญ ที่ชนอาชญาให้ความสำคัญมากกว่าทางวัตถุ นี่เป็นปัจจัยที่ทำให้อาชญากรรมกระทำความผิดน้อยกว่าและมีบทลงโทษที่ไม่รุนแรงเหมือนสังคมอื่น (อาทู่ ปอเฉ่, สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2553)

อย่างไรก็ตาม กฎจารีตและข้อห้าม ข้อปฏิบัติที่ชนชาวอาชญาได้สืบสานต่อกัน มาเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ วิถีชีวิตและการทำมาหากิน และเนื่องจากกฎจารีตและข้อห้ามข้อปฏิบัติ มีเป็นจำนวนมาก ผู้ศึกษาได้นำกฎจารีตและข้อห้าม ข้อปฏิบัติบางส่วนที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลและ เอกสารที่เกี่ยวข้องซึ่งมีสัญลักษณ์ที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

ตัวอย่างกฎจารีต และข้อห้าม ข้อปฏิบัติที่มีสัญลักษณ์แสดงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ตัวอย่างข้อห้ามการทำให้

- ช่วงถางไร่ถ้าเห็นสัตว์เหล่านี้ห้ามทำไว้ในผืนนั้น เช่น ลิง นางอาย เก้ง กวาง
- ช่วงถางไร่ถ้าเห็นหน่อไม้ในกอไผ่ห้ามทำไว้ในผืนนั้น
- ห้ามทำไร่บริเวณที่รู้ว่าเป็นป่าช้าเก่า
- ห้ามทำไร่บริเวณที่เป็นโป่งน้ำร้อน / น้ำตก
- ห้ามทำไร่บริเวณหัวต้นแม่น้ำ

ตัวอย่างข้อห้ามเกี่ยวกับพิธีกรรม

- ห้ามแตะต้อง / ลบหลู่ หรือ ทำลายศาสนสถานดังต่อไปนี้คือ ประตูลานบ้าน/ศาลพระภูมิหมู่บ้าน/หิ้งบูชาในบ้าน/ชิงช้า/ประตูคาบ “ล้อช่องเตาะมา”

- ห้ามเก็บผลไม้ หางของป่า หรือตัดไม้ในเขตป่าช้า
- ห้ามตัดไม้ใด ๆ ในบริเวณศาสนสถานตาม ข้อ ก และบ่อน้ำบริสุทธิ์

ตัวอย่างข้อห้ามล่าสัตว์ตอนฤดูผสมพันธุ์

- ห้ามกันฝ่ายจับปลาฤดูฝน
- ห้ามนำสัตว์ป่าที่ทองและถูกล่าเข้ามาในหมู่บ้าน
- ห้ามล่าสัตว์ใหญ่เกิน 10 ตัวต่อปี
- ห้ามล่านกที่ชื่อ “สองจี่ อ่าแพ้ว”
- ห้ามทำกับดักสัตว์ในหน้าร้อน
- ห้ามมีการล่าสัตว์เป็นกลุ่มช่วงระหว่าง พฤษภาคม-ตุลาคม

ตัวอย่างข้อห้ามเกี่ยวกับต้นไม้

- ห้ามตัดไม้ประเภทไม้ผลใช้ในการทำประโยชน์ที่ไม่ใช่พิธีกรรม

- ห้ามใช้ไม้ที่มีเถาวัลย์พันรอบต้นไม้มาสร้างบ้าน
- ห้ามตัดไม้ประเภทไม้โพรงกิ่ง
- ห้ามตัดไม้ดิบเข้าชุมชนหลังประเพณีไล่ชิงช้า จนถึงประเพณีไล่ผี
- ห้ามปลูกไม้สนใกล้บ้าน
- หากต้นไม้ล้มกลางหมู่บ้านต้องอยู่กรรม

ตัวอย่างข้อห้ามเกี่ยวกับน้ำ

- ห้ามถ่ายอุจจาระลงแม่น้ำ
- ห้ามล้างถ้วย ช้อน ลงแม่น้ำ
- ไม่ทิ้งเศษอาหารลงแม่น้ำ
- ห้ามต่อน้ำจากภูเขาลูกอื่น ข้ามไปสู่ลูกอื่น

ตารางที่ 6.7

แสดงการวิเคราะห์กฎจารีต และ ข้อห้าม ข้อปฏิบัติที่มีสัญลักษณ์แสดงถึงการอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติและสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สัญลักษณ์(sign) ความหมายที่อยู่ในกฎจารีต และ ข้อห้าม ข้อปฏิบัติ	ความสอดคล้องกับหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง
การแสดงถึงภูมิปัญญาการอนุรักษ์โดย ใช้ความเชื่อเป็นตัวกำหนด	- สอดคล้องกับองค์ประกอบทั้ง 3 องค์ประกอบ คือ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างพอประมาณ และมีเหตุผล ซึ่งจะนำมาสู่การมีภูมิคุ้มกันทางด้านปัจจัยสี่และใช้ความเชื่อเป็นภูมิคุ้มกันด้านจิตใจ - สอดคล้องกับเงื่อนไขทั้งด้านความรู้ และ คุณธรรม คือ การถ่ายทอดภูมิปัญญาผ่านกฎจารีต ข้อห้าม ข้อปฏิบัติ ให้มีความระมัดระวังและรอบคอบในการใช้ทรัพยากร ส่วนเงื่อนไขด้านคุณธรรมคือ การรู้คุณของธรรมชาติ

- ภาษิตคำสอน

เป็นภาษาอีกลักษณะหนึ่ง ที่อาข่าใช้ เมื่อเข้าสู่ผู้ใหญ่แล้ว การใช้ภาษาพูดที่เป็นสุภาษิต แม้จะเป็นการพูดสั้น ๆ แต่มีความหมายลึกซึ้ง ทั้งนี้การใช้สุภาษิตดังกล่าว เป็นการสอนเนื้อหาการดำเนินชีวิต หรืออบรมสั่งสอนอีกวิธี ซึ่งกล่าวได้ว่า เป็นเครื่องมือการสอนของชาวอาข่าจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งนอกจากจะสะท้อนเรื่องราวที่เกิดขึ้น ในสมัยอดีตแล้ว ยังเป็นตำราการวางแผนในอนาคต ไม่ให้เกิดความผิดพลาดอีกด้วย โดยชนเผ่าอาข่านอกจากใช้พิธีกรรมประเพณีแล้ว ยังใช้ภาษิต คำสอน เป็นเครื่องมือปฏิบัติ ในการควบคุมทางด้านการปกครอง หรือใกล้เคียง ให้เกิดความสมานฉันท์ รวมทั้งเป็นข้อตกลง ตลอดจนก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี ด้านการปกครองชุมชน ซึ่งมีภาษิตคำสอน และข้อปฏิบัติของอาข่า สามารถแบ่งการใช้ตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6.8

แสดงการวิเคราะห์สัญลักษณ์ (symbol) และสัญลักษณ์(sign)จากภาษิตคำสอนของชาวอาข่า

สัญลักษณ์ (symbol) ภาษิตคำสอน	ความหมายตรง	สัญลักษณ์(sign)
		ความหมายที่แฝงอยู่ในภาษิต คำสอน
เซ่ บย่า ถึแยะจื้	ฝังสิบตัวต่อมดอกเดียว	ทุกคนร่วมทำงานให้เป็นหนึ่งเดียว
เซ่ฟ ถึแหะเซ่อ	สิบหมอพระช่วยสวด หนึ่งพิธีกรรม	ความร่วมมือร่วมใจช่วยทำงานเป็นหนึ่งเดียว
อึมด้อ เขะจ่า ฉ้อห่า	คนทำ คนกิน	การสอนให้รู้จักเป็นคนทำมาหากิน
หย่ออ นือมา หย่อโบะโจ๊ะ	ไปให้ตั้งใจให้มีวิจารณ์	การสอนให้รู้จักการระมัดระวังในการใช้ชีวิต โดยไปไหนมาไหนให้ใช้ดุลพินิจพิจารณา
โฮหย่า จ่าก้าชยี้ งาหย่าจ่าก้าชยี้	สัตว์ คน ตาย เพราะกิน	การสอนให้รู้จักถ้ามนุษย์ไม่รู้จักเลือกกิน จะนำไปสู่ความตาย

ตารางที่ 6.8 (ต่อ)

แสดงการวิเคราะห์สัญลักษณ์ (symbol) และสัญญาณ(sign)จากภาษิตคำสอนของชาวอาข่า

สัญลักษณ์ (symbol) ภาษิตคำสอน	ความหมายตรง	สัญญาณ(sign)
		ความหมายที่แฝงอยู่ในภาษิตคำสอน
อ่าอี้โตะมี ขว้าเขว ก่า	แมลงเม่าออกตรงไหน นกเขาย่อมอยู่ที่นั่น	หากที่ใดมีอาหารให้บริโภคที่นั่นย่อมมีผู้คน
ส่อหนะ จี้ถ้ำด้อ	เข้าตรูอย่าตีแม่เหล้า	ให้รู้จักแบ่งเวลาและรับผิดชอบต่อหน้าที่
ก้อแจ่ว อ่านอง ซะซี้ซอแท	ฟุ้งเหลา มีวิญญาณผีตายโหงตาม	การเล่นที่ไม่ระวังมีโอกาสพลาดถึงชีวิต
หนาก่าแง มยะม้อก้า หม่าดู้	ฟังอย่างเดียว ไม่เหมือนเห็น	ถ้าไม่ดูด้วยตาตัวเองอย่าหลงเชื่อ
มยะ ม้อแง หละ เซาะ เกอะก้าหม่าดู้	เห็นกับตาไม่เท่ามือจับ	คนเราต้องทดลองจับปฏิบัติ จึงมีความชำนาญ
แจะ แหละอ่านอง กือซ้อง ซอแท	ล้อเล่น มีคดีตาม	คนต้องรู้จักเหตุการณ์ กาลเทศะในการพูดจริงพูดเล่นมิเช่นนั้นจะมีภัยมาถึงตัว
พูโจะก้า เหยาะถ่าเออ	เขาสร้างชุมชน แต่เราเป็นผู้ปกครองครอบครัว	บทบาทหน้าที่ของครอบครัวอาข่า นอกจากจะทำมาเลี้ยงชีพตามความสามารถแล้ว สิ่งสำคัญ ต้องมีความร่วมมือในการร่วมทำกิจกรรม หรือการปฏิบัติตามกิจกรรมของชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ดังนั้นการถือเคร่งครัดปฏิบัติ ตามระเบียบชุมชน ถือเป็นการกิจของครอบครัวอาข่าในสังคมชุมชน

จากภาษิตคำสอนข้างต้นสามารถนำมาจัดกลุ่มและวิเคราะห์ความสอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้ดังนี้

ตารางที่ 6.9

แสดงการวิเคราะห์สัญลักษณ์ในภาษิตคำสอนและความสอดคล้องกับ
หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สัญลักษณ์(sign) ความหมายที่อยู่ภาษิตคำสอน	ความสอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง
1.ความร่วมมือร่วมใจช่วยกันทำงานเป็นหนึ่งเดียว และ พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน	สอดคล้องกับ 3 องค์ประกอบ คือ เมื่อมีการรวมกลุ่มพึ่งซึ่งกันและกันย่อมเกิดการแลกเปลี่ยนภายในชุมชนซึ่งเป็นการประหยัดและพึ่งพากันเองได้ภายในชุมชน รวมทั้งยังเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง
2.การสอนให้รู้จักการระมัดระวังในการใช้ชีวิต	เงื่อนไขด้านความรู้ การสอนให้รู้จักรอบคอบและ ระมัดระวัง
3.การสอนให้รู้จักเป็นคนทำมาหากิน	เงื่อนไขด้านคุณธรรม คือ ความขยัน และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในจิตใจ

6.1.3 วิถีชีวิตประจำวันและการทำมาหากิน

- อาหารการกิน

ชาวอาข่าบริโภคข้าวเป็นหลัก ดังนั้นจึงให้ความสำคัญกับการเพาะปลูกข้าวไว้สำหรับบริโภคในครัวเรือนและการทำพิธีกรรมตามประเพณี ซึ่งจะเห็นได้ว่าการประกอบพิธีกรรมและประเพณีในรอบปี จึงสอดคล้องกับฤดูกาลเพาะปลูกข้าว แต่ปัจจุบันข้อมูลจากการสัมภาษณ์และข้อสังเกตของผู้วิจัยพบว่า ปริมาณครัวเรือนในชุมชนอาข่าที่ปลูกข้าวและเพียงพอสำหรับบริโภคได้ตลอดปีนั้นลดลง หลายครอบครัวที่มีที่ดินน้อยหรือมีอาชีพรับจ้างมักไม่ได้ปลูกข้าว หรือปลูกแต่ไม่เพียงพอสำหรับการบริโภค

สำหรับกับข้าวที่ชาวอาข่าบริโภคจะเน้นไปที่พืชผัก ซึ่งปลูกไว้ในครัวเรือนและในไร่ในสวน โดยวิธีการปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคยังคงพบเห็นอยู่ในครัวเรือนส่วนใหญ่ใน

ปัจจุบัน นอกจากนั้นปายังเป็นแหล่งอาหารสำคัญของชาวอาข่า เช่น หน่อไม้ เห็ด พืชผักที่ขึ้นในป่า รวมทั้งแมลง และการล่าสัตว์ป่า ดังนั้น วิธีการบริโภคแบบอาข่าดั้งเดิมจึงไม่จำเป็นต้องใช้เงินซื้อหา ชาวอาข่าจะซื้อเฉพาะสิ่งที่ไม่สามารถผลิตเองได้อย่างเครื่องปรุง ส่วนสัตว์ที่เลี้ยงไว้ในครัวเรือน ได้แก่ หมู ไก่ วัว สุนัข จะใช้เพื่อนำมาประกอบพิธีกรรมและมักจะบริโภคกันในชวงเวลานั้น

ภาพที่ 6.5

อาหารของชาวอาข่าในงานพิธีซึ่งมักจะมีเนื้อสัตว์เป็นส่วนประกอบหลัก
ส่วนในชีวิตประจำวันจะเน้นผัก และ น้ำพริกเป็นหลัก

- ยารักษาโรค

ชาวอาข่าใช้ภูมิปัญญาการรักษาโรคด้วยการใช้สมุนไพรซึ่งหาได้จากป่า ประกอบกับความเชื่อในเรื่องวิญญาณ ภูตผี และอำนาจที่มนุษย์ไม่สามารถมองเห็นได้ ทำให้การรักษาโรคของชาวอาข่าดั้งเดิมใช้ 2 แนวทาง คือ การใช้สมุนไพร่วมกับการเป่าคาถา และการใช้หมอลอง หรือยี่ผ่า เพื่อติดต่อกับโลกวิญญาณ ซึ่งการรักษาโรคด้วยวิธีการทั้งสองลักษณะนี้ยังพบได้ในชุมชนอาข่าที่ศึกษา

- เครื่องนุ่งห่ม

แต่เดิมชาวอาข่าผลิตเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มใช้เอง โดยการปั่นฝ้ายและทอผ้า รวมทั้งเครื่องประดับตกแต่งต่างๆ ยกเว้นเครื่องเงินที่ต้องมีการซื้อหามาเพิ่มเติม ปัจจุบันชุมชนอาข่าที่ศึกษาไม่พบการผลิตเครื่องนุ่งห่มใช้เอง เนื่องจากหันมาสวมใส่ชุดแบบคนพื้นราบ แต่อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันยังพบว่า สตรีชาวอาข่ายังคงมีชุดแต่งกายแบบอาข่าเพื่อนำมาสวมใส่ในช่วงมีประเพณีหรือพิธีกรรม และเป็นชุดที่แม่บ้านจะตัดเย็บเอง โดยซื้ออุปกรณ์ต่าง ๆ จากในเมือง

- ที่อยู่อาศัย

บ้านแบบอาข่าดั้งเดิมนั้นใช้วัสดุที่หาได้จากธรรมชาติ คือ ไม้ และมุงหลังคาด้วยหญ้าคา แม้ปัจจุบันยังสามารถพบเห็นได้โดยเฉพาะที่บ้านอาไย๊ะใหม่และอาไย๊ะอนามัย แต่เริ่มลดน้อยลงไปตามลำดับ เนื่องมาจากการขาดวัสดุอุปกรณ์ โดยเฉพาะไม้ที่ไม่สามารถตัดมาใช้ได้เหมือนในอดีตและความแข็งแรงทนทานที่ต้องมีการซ่อมและเปลี่ยนใหม่ทุกปี รวมทั้งบ้านยังกลายเป็นเครื่องแสดงฐานะ ทำให้หลายครอบครัวที่มีเงินมากพอจะเปลี่ยนไปสร้างบ้านปูนแบบพื้นราบแทน

ภาพที่ 6.6

ลักษณะบ้านของชาวอาข่าแบบดั้งเดิม

- อุปกรณ์เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน

อุปกรณ์เครื่องใช้ในครัวเรือนและในการทำมาหากินแบบอาข่าดั้งเดิมนั้น สร้างและประดิษฐ์กันด้วยตนเองโดยใช้วัสดุที่หาได้จากธรรมชาติ ปัจจุบันพบว่า ชุมชนอาข่าที่

ศึกษาอย่างที่บ้านแสนใจและแสนใจพัฒนายังพบว่าหลายครอบครัวยังคงใช้วัสดุอุปกรณ์แบบอาช่าดั้งเดิม เช่น ชันโตก กระบุง แก้วน้ำ อุปกรณ์ที่เกี่ยวกับเครื่องเช่นไห้ว ฯลฯ แต่ในหมู่บ้านผาหมีด้วยสภาพบ้านเรือนที่เปลี่ยนแปลงไปประกอบกับความใกล้เมือง ทำให้วิถีชีวิตที่ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์เหล่านี้เปลี่ยนแปลงไปใช้แบบพื้นราบ

ภาพที่ 6.7

น้ำเต้าเป็นภาชนะสำหรับใส่น้ำ และ ชันโตกที่ใช้สำหรับวางอาหารทำจากไม้ไผ่

- วิธีการทำมาหากิน และระบบเศรษฐกิจแบบอาช่าดั้งเดิม

แต่เดิมชาวอาช่าในชุมชนจะเน้นการเกษตรแบบยังชีพเป็นหลัก คือ การเพาะปลูกข้าวพืชรไร่ และเลี้ยงสัตว์ โดยใช้ระบบเกษตรแบบผสมผสาน คือ พื้นที่การเกษตรแปลงเดียวจะปลูกพืชไม่น้อยกว่า 22 ชนิด และจะปลูกพืชรไร่ 9 ชนิด ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชาวอาช่าในการบำรุงดิน และเพื่อให้มีอาหารสำหรับบริโภคที่หลากหลาย (อาทู่, สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2553) สำหรับข้าวที่ปลูกนั้นเป็นลักษณะของ “ข้าวไร่” ซึ่งนิยมปลูกกันในพื้นที่ภาคเหนือและในชุมชนชาวชนเผ่าต่างๆ เนื่องจากเป็นพื้นที่เขาสูง ซึ่งข้าวไร่จะปลูกกันในพื้นที่ลาดแนวเขาตามลักษณะภูมิประเทศของชุมชน ข้าวไร่นั้นถือว่าเป็นข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่ ไม่ต้องใช้น้ำมากเหมือนกับข้าวนาที่ปลูกกันในภาคกลาง และไม่ต้องบำรุงดูแลเพียงหมั่นถอนหญ้าที่ขึ้นบริเวณที่ปลูก

นอกจากนั้น ชาวอาช่าแต่เดิมนิยมยังชีพโดยการหาของป่า เช่น หน่อไม้ เห็ด และ พืชผัก ผลไม้ต่าง ๆ รวมทั้งการล่าสัตว์ ส่วนที่เหลือจะนำไปขายในพื้นที่ใกล้ ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเป็นเงินสำหรับซื้อสิ่งของที่ตนเองไม่สามารถผลิตเองได้ เช่น เกลือ เครื่องเงิน ฯลฯ

- วัฒนธรรมการรวมกลุ่มในลักษณะ “เอามื้อ” หรือการแลกเปลี่ยน ทางด้านแรงงาน

วัฒนธรรมประการหนึ่งที่อยู่ในวิถีชีวิต การอยู่ร่วมกัน และการประกอบอาชีพของในสังคมของชาวอาข่า คือ การช่วยเหลือ ตอบแทน และแลกเปลี่ยนกันด้วยแรงงาน หรือภาษาถิ่นเรียกว่า การเอามื้อ หรือ เอาแรง ลักษณะเช่นนี้คือ การลงแขก ในสังคมเกษตรกรรมแบบภาคกลางนั่นเอง วัฒนธรรมของการเอาแรง หรือ เอามื้อมีมาตั้งแต่ในอดีต โดยในปัจจุบันยังพบอยู่ในสังคมชาวอาข่าที่ศึกษา โดยเฉพาะที่บ้านแสนใจ โดยเมื่อถึงเวลาที่จะต้องเตรียมพื้นที่สำหรับทำไร่ และ ปลูกข้าว จนกระทั่งช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิต ชาวบ้านในหมู่บ้านจะมาวางแผนร่วมกันว่าครวัเรื่อนใดจะเก็บเกี่ยวก่อนหลังเพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนคนอื่นๆสามารถไปช่วยกันได้ จนกว่าจะเสร็จสิ้นทุกครวัเรื่อนที่มาช่วยกัน นอกจากจะช่วยกันด้วยแรงแล้ว เจ้าภาพ ซึ่งหมายถึงครวัเรื่อนที่อาศัยแรงงานจากเพื่อนบ้าน อาจมีการเลี้ยงอาหาร หรือ ให้เงินเป็นการตอบแทนด้วย ซึ่งแล้วแต่การพิจารณาจากเจ้าภาพ และผู้มาช่วยเป็นแรงงาน

ผู้วิจัยยังพบลักษณะการช่วยเหลือและตอบแทนกันด้วยแรงงานนี้ที่หมู่บ้านอาเเียะอนามัย และอาเเียะใหม่ โดยข้อมูลจากการสังเกตการณ์และสอบถามจากผู้ให้ข้อมูลพบว่า ที่หมู่บ้านยังคงช่วยเหลือกันแบบตอบแทนแรงงาน หรือเอามื้อ / เอาแรง เช่นนี้อยู่ แต่แนวโน้มความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นคือ หากเป็นสมัยก่อนชาวบ้านจะยินดีมาช่วยกันด้วยแรงแม้ไม่ได้ค่าตอบแทนใด ๆ เพียงแต่ไปช่วยเป็นแรงเมื่อถึงเวลาเตรียมพื้นที่และเก็บเกี่ยวผลผลิตเท่านั้น แต่ปัจจุบันมีชาวบ้านจำนวนมากที่มีฐานะยากจน มีที่ดินน้อย หรือ ไม่มีที่ดินของตนเองอยากได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินมากกว่า อาทิ เยอส์ สมาสิก อบต. บ้านอาเเียะใหม่ให้ข้อมูลว่า แต่เดิมชาวอาข่านิยมมีลูกมากเพื่อใช้เป็นแรงงานในการเกษตรในครวัเรื่อน และสังคมของคนในหมู่บ้านอยู่กันแบบพึ่งพาอาศัย สมัยก่อนคนฐานะยากจนไม่มีที่ดิน สามารถมาอาศัยเช่าเพื่อทำกินและตอบแทนผู้ให้เช่าด้วยแรงงาน และผลผลิต ประกอบกับความแตกต่างของคนในหมู่บ้านมีไม่มากนัก คือ แต่ละครอบครัวจะมีที่ดินจับจองของตนเอง แต่ปัจจุบันที่ดินไม่สามารถขยายออกไปได้ ไม่สามารถไปถางป่าเพื่อทำไร่ได้เหมือนเดิม จึงทำให้มีครอบครัวอาข่าที่เป็นลักษณะครอบครัวขยาย มีฐานะยากจนไม่สามารถจับจองหาซื้อที่ดินของตนเองได้จึงต้องอาศัยการรับจ้าง แล้วปัจจุบันลูกหลานชาวอาข่าต้องเรียนหนังสือ ไม่สามารถมาช่วยพ่อแม่ทำไร่ทำนาเหมือนเดิม รวมทั้งมีบุตรน้อยลงเพราะมีการคุมกำเนิด

ปัจจัยเหล่านี้เองที่ทำให้แรงงานในภาคเกษตรในครวัเรื่อนลดลง จนต้องจ้างแรงงานซึ่งเมื่อแต่ละครวัเรื่อนจ้างกันมากขึ้น วัฒนธรรมการช่วยเหลือแบบ “เอามื้อ” หรือ “เอาแรง” จึงลดลงตามไปด้วย โดยผู้ที่มาช่วยหวังที่จะได้ค่าตอบแทนในรูปตัวเงินมากกว่าแรงงาน

ลักษณะเช่นนี้เห็นเด่นชัดที่บ้านอาข้าผาหมี ในอำเภอแม่สาย เนื่องจากชาวบ้านที่ปลูกพืชเศรษฐกิจอย่างกาแฟ ลิ้นจี่ ส้ม ประชากรในวัยแรงงานหนุ่มสาวซึ่งเป็นลูกหลานถูกส่งไปเรียนหนังสือ และทำงานในเขตเมือง ทำให้แต่ละครัวเรือนต้องจ้างแรงงานจากฝั่งประเทศพม่าเพื่อมาเฝ้าสวน หรือเก็บผลผลิต วัฒนธรรมในลักษณะการตอบแทนแรงงานจึงพบได้มากน้อย นอกจากช่วงเวลาของการประกอบพิธีกรรมของชุมชนที่ชาวบ้านยังคงช่วยเหลือและลงแรงกัน อาทิ ประเพณีการไล่ชิงช้า ซึ่งยังเห็นภาพของผู้ชายในหมู่บ้านออกมาลงแรงช่วยกันทำชิงช้าของชุมชน รวมทั้งในพิธีกรรมการสร้างประตูป่าบ้านอีกด้วย

จะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมการรวมกลุ่มแบบแลกเปลี่ยนและตอบแทนกันด้วยแรงงานเช่นนี้ สอดคล้องกับองค์ประกอบในการมีภูมิคุ้มกันที่ดีของชุมชน เนื่องจากการรวมกลุ่มชาวบ้านเป็นสร้างความสามัคคี การพึ่งพาอาศัย และสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตลอดจนสอดคล้องกับความพอประมาณ และ ความมีเหตุผล คือ การช่วยเหลือและตอบแทนซึ่งกันโดยไม่ต้องอาศัยเงินเป็นสิ่งจูงใจย่อมสามารถลดภาระค่าใช้จ่ายในการผลิตในด้านแรงงานได้

ดังนั้น หากวิเคราะห์ความสอดคล้องของวิถีชีวิตประจำวันของชาวอาข้าแบบดั้งเดิมกับองค์ประกอบและเงื่อนไขของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถวิเคราะห์ความสอดคล้องได้ดังนี้

ความพอประมาณ วิถีการดำรงชีวิตที่อยู่บนพื้นฐานการเกษตรแบบยังชีพ การเพาะปลูกข้าว ปลูกผักสวนครัว การเลี้ยงสัตว์ และการอาศัยป่าเป็นปัจจัย พื้นฐานในการดำรงชีวิต

ความมีเหตุผล การพึ่งตนเองและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น กินในสิ่งที่ปลูก และปลูกในสิ่งที่กิน การที่ต้องใช้ประกอบพิธีกรรม มีกุศโลบายที่เกี่ยวข้องกับการได้มีอาหารเพื่อบริโภคทั้งข้าว การเลี้ยงสัตว์ของชาวอาข้า และการใช้วัสดุอุปกรณ์จากธรรมชาติ

การมีภูมิคุ้มกันที่ดี การรู้จักการทำมาหากินที่มีความกลมกลืนอยู่กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ย่อมหมายถึง ความอยู่รอดในการดำรงชีวิตได้ โดยอาศัยการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อม เพราะถึงแม้เกิดวิกฤติอาหาร ภัยธรรมชาติต่าง ๆ แต่หากมีภูมิปัญญาในการใช้ป่าเป็นแหล่งอาหารได้ย่อมหมายถึงความอยู่รอด

เงื่อนไขความรู้ การสร้างองค์ความรู้ต่าง ๆ และถ่ายทอดไปยังสมาชิกและคนรุ่นต่อไป เช่น ภูมิปัญญาในการใช้สมุนไพรในการรักษาโรค, ภูมิปัญญาด้านการเกษตร, ภูมิปัญญาในด้านหัตถกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติเป็นเครื่องใช้ไม่สอย และตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน และภูมิปัญญาในการอาศัยอยู่กับป่า

เงื่อนไขคุณธรรม การช่วยเหลือและพึ่งพาซึ่งกันและกัน เมื่อเกิดการช่วยเหลือพึ่งพากัน ย่อมจะมาซึ่งการเบียดเบียนและเห็นแก่ตัวน้อยลงด้วย

หากกล่าวโดยสรุปถึงผลการศึกษากฎการวิเคราะห์สัญลักษณ์ (symbol) และ สัญญัตติ(sign) จากพิธีกรรมและประเพณี, กฎจารีตข้อห้ามข้อปฏิบัติ, ภาษิตและคำสอน, คติและความเชื่อ และ วิถีชีวิตประจำวันของชาวอาข่าแบบดั้งเดิมกับความสอดคล้องกับหลักแนวคิดของ เศรษฐกิจพอเพียง สามารถสรุปได้ดังนี้

ความพอประมาณ

- วิถีการดำรงชีวิตที่อยู่บนพื้นฐานการเกษตรแบบยังชีพ การเพาะปลูกข้าว พืชผักสวนครัว การเลี้ยงสัตว์ และการอาศัยป่าเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต แม้ว่าปัจจุบันจะเปลี่ยนแปลงไปเป็นเกษตรเพื่อการค้ามากขึ้นแต่อย่างไรก็ตาม ชาวอาข่ายังคงมีการทำเกษตรแบบผสมผสานเพื่อบริโภคในครัวเรือน

- วิถีการบริโภคที่เรียบง่ายสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ
- สัญญัตติที่อยู่ในข้อห้าม คติความเชื่อ และพิธีกรรมประเพณีซึ่งสอนให้รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างพอดี เช่น ข้อห้ามเรื่องการตัดไม้ และการล่าสัตว์ เป็นต้น

ความมีเหตุผล

- การพึ่งตนเองและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น กินในสิ่งที่ปลูก และปลูกในสิ่งที่กิน เช่น การปลูกข้าว พืชผักต่าง ๆ และการเลี้ยงสัตว์

- การประกอบพิธีกรรมและประเพณี มีกุศโลบายที่เกี่ยวข้องกับการได้มีอาหารเพื่อบริโภคทั้งข้าว และการเลี้ยงสัตว์ของชาวอาข่า เพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรม

- การใช้วัสดุอุปกรณ์จากธรรมชาติ โดยพึ่งพาเทคโนโลยีที่สร้างขึ้นจากภูมิปัญญาในการประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติให้เกิดประโยชน์ เช่น เครื่องมือการเกษตร วัสดุอุปกรณ์ในชีวิตประจำวัน ฯลฯ

- การพึ่งพากันเองภายในชุมชน ด้วยวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนกันด้วยแรงงาน หรือการเอามื้อ

การมีภูมิคุ้มกันที่ดี

- ภูมิคุ้มกันทางด้านกายภาพ ได้แก่ กุศโลบายการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการจัดการป่าของชาวอาข่าที่อยู่ในข้อห้าม พิธีกรรม ประเพณี และกฎจารีตต่างๆ โดยการแบ่งพื้นที่ป่าศักดิ์สิทธิ์เป็นป่าอนุรักษ์ และ ป่าต้นน้ำ เพื่อให้มีแหล่งปัจจัยสี่ทางธรรมชาติ

- ภูมิคุ้มกันทางการดำรงชีวิต ได้แก่ การรู้จักการทำมาหากินที่มีความกลมกลืนอยู่กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ย่อมหมายถึงความอยู่รอดในการดำรงชีวิตได้

โดยอาศัยการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อม เพราะถึงแม้เกิดวิกฤติอาหาร ภัยธรรมชาติต่าง ๆ แต่หากมีภูมิปัญญาในการใช้ป่าเป็นแหล่งอาหารได้ย่อมหมายถึงความอยู่รอด

- ภูมิคุ้มกันทางด้านสังคม ได้แก่ การสร้างวัฒนธรรมการรวมกลุ่มและการพึ่งพาอาศัยกันภายในชุมชนผ่านพิธีกรรมและประเพณี
- ภูมิคุ้มกันทางจิตใจ ได้แก่ การใช้ความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และบรรพบุรุษ รวมทั้งการประกอบพิธีกรรม ประเพณี เป็นเครื่องมือสร้างขวัญกำลังใจ และคุณธรรมในการดำรงชีวิต

เงื่อนไขความรู้

- การสร้างองค์ความรู้ต่างๆและภูมิปัญญาของชนเผ่า โดยอาศัยวัฒนธรรม ประเพณี ได้แก่ พิธีกรรม ประเพณี กฎจารีต ข้อห้าม ข้อปฏิบัติ ฯลฯ เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดไปยังสมาชิกและชาวอาข่ารุ่นต่อไป
- การเรียนรู้และการปรับตัวตามสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การปรับเปลี่ยนรูปแบบพิธีกรรม ประเพณี และ ความเชื่อบางประการที่สอดคล้องกับกฎหมาย การทำมาหากิน และ สภาพสังคมปัจจุบัน

เงื่อนไขคุณธรรม

- วัฒนธรรมประเพณีเป็นเครื่องมือในการสร้างคุณธรรมสำหรับชาวอาข่า โดยคุณธรรมที่พบได้แก่ ความกตัญญู การให้เกียรติ และเคารพผู้อาวุโส, การรู้จักแบ่งหน้าที่และเวลาในการทำมาหากินและการพักผ่อน ซึ่งสะท้อนจากพิธีกรรมในรอบปีของชาวอาข่า, การแบ่งปัน ความร่วมมือกับส่วนรวมและความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในชุมชน ซึ่งสะท้อนจากการรวมกลุ่มและความร่วมมือในการจัดพิธีกรรมประเพณีต่าง ๆ ในชุมชน ตลอดจนการแบ่งปันด้านอาหาร และแรงงาน ดังนั้น ด้วยพื้นฐานด้านการแบ่งปันและความเอื้อเฟื้อจึงทำให้การเบียดเบียนเอารัดเอาเปรียบกันน้อย

บทบาทของปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำทางการปกครองในการสร้างความจริงเชิงอัตวิสัย เรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่าที่สอดคล้อง กับหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

จากผลการศึกษาที่ได้กล่าวไปแล้วก่อนหน้านี้ว่า โครงสร้างทางสังคมในชุมชนอาข่า นั้นมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบกันระหว่างหน้าที่ทางการปกครอง และ หน้าที่ทางวัฒนธรรมประเพณี ดังนั้น ในส่วนของการสร้างคลังความรู้ทางสังคมในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิต ซึ่งสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นจึงเป็นบทบาทและหน้าที่ของกลุ่ม

ผู้นำทางวัฒนธรรมและผู้อาวุโสของชุมชนเป็นหลัก รวมทั้งบทบาทของปราชญ์ชาวบ้านในการศึกษาครั้งนี้ด้วย ดังนั้น แม้ว่าการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะมุ่งเน้นการศึกษารูปแบบของปราชญ์ชาวบ้านเป็นหลัก แต่อย่างไรก็ตามยังต้องศึกษาเชื่อมโยงกับบทบาทของผู้นำทางวัฒนธรรม และบทบาทของผู้อาวุโสในชุมชนด้วยเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ในชุมชนที่ศึกษาได้ครอบคลุมมากขึ้นสำหรับบทบาทของผู้นำทางการปกครองฯ นั้น แม้ว่าจะผู้นำทางการปกครองฯเองจะเห็นว่าเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้นำทางวัฒนธรรมและผู้อาวุโสมากกว่า กระนั้นก็ตาม ผู้วิจัยกลับพบว่าบทบาทของผู้นำทางการปกครองฯมีส่วนช่วยเสริมบทบาทของปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำทางวัฒนธรรมและผู้อาวุโสในชุมชนอีกด้วย ดังรายละเอียดของผลการศึกษาต่อไปนี้

6.2.1 บทบาทของปราชญ์ชาวบ้าน

ปราชญ์ชาวบ้านที่พบในชุมชนที่ศึกษานั้น สามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

1. ปราชญ์ผู้อาวุโส และ 2. ปราชญ์รุ่นใหม่ โดยสามารถอธิบายถึงบทบาทของปราชญ์ชาวบ้านทั้ง 2 กลุ่มได้ดังนี้

1. บทบาทของปราชญ์ผู้อาวุโส

สำหรับกระบวนการสร้างความจริงเชิงอัตวิสัยในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตแบบอาช้ำดั้งเดิมนั้น หากวิเคราะห์โดยเชื่อมโยงกับกรอบทฤษฎีกรอบจินตนาการสร้างสรรค์ความจริงทางสังคม อาจกล่าวได้ว่า มีรากฐานที่ถูกสร้างขึ้นตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษโดยการเกิดขึ้นของสถาบันทางสังคมที่ทำหน้าที่ในการปกครองในอดีต สถาบันทางสังคมตามโครงสร้างทางสังคมดั้งเดิม คือ การมีผู้นำทางวัฒนธรรมและสภาผู้อาวุโสที่ทำหน้าที่ทางการปกครองและทางวัฒนธรรมประเพณีควบคู่กัน สถาบันทางสังคมตามโครงสร้างเดิมนี้ได้สร้าง “คลังความรู้ทางสังคม” ในวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาช้ำขึ้น โดยภายในคลังความรู้ทางสังคมนั้นประกอบไปด้วย จักรวาลแห่งสัญลักษณ์ (symbolic universe) หรือการทำให้ความรู้นั้นมีความเป็นรูปธรรมขึ้นมาเพื่อให้สมาชิกในสังคมได้รับรู้ร่วมกัน ซึ่งจักรวาลแห่งสัญลักษณ์ในที่นี้คือ กฎจารีต พิธีกรรม ประเพณี ข้อห้าม ข้อปฏิบัติ คติ คำสอน เพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบทางสังคม โดยใช้กระบวนการกล่อมเกลางานสังคมหรือกระบวนการสื่อสาร เพื่อนำคลังความรู้ทางสังคมที่สร้างขึ้นมานั้นถ่ายทอดไปสู่สมาชิกทางสังคมจากรุ่นสู่รุ่น

ในส่วนบทบาทของปราชญ์ผู้อาวุโส ซึ่งในที่นี้ทำหน้าที่เป็นผู้นำทางวัฒนธรรมในชุมชนด้วยนั้น จึงทำหน้าที่ในการสืบทอด “คลังความรู้ทางสังคม” ในวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตแบบอาช้ำดั้งเดิม ที่มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษนับพันปี

อำบอลีผา ให้เหตุผลที่ต้องสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตแบบอาชาดั้งเดิมนั้น เนื่องจากชาวอาชามีความเชื่อและเคารพในบรรพบุรุษของตนเอง การจะเป็นชาวอาชาที่สมบูรณ์ได้คือ การนับถือถือบรรพบุรุษแบบอาชาดั้งเดิม ซึ่งเป็นหน้าที่ของชาวอาชาที่ต้องยึดถือ

“อำบอมีหน้าที่ต้องสืบทอดสิ่งที่บรรพบุรุษสอนมา สร้างมา คนอาชาที่สมบูรณ์ต้องนับถือบรรพบุรุษแบบอาชาดั้งเดิม เพราะเรานับถือต่อ ๆ กันมาแบบนี้เป็นร้อยเป็นพันปีแล้ว อาชาสามารถนับย้อนไปยังต้นตระกูลของตนเอง และรู้ว่าตนเองสืบเชื้อสายมาจากี่รุ่น ซึ่งเป็นความภูมิใจของเรา เรามีพิธีกรรม มีประเพณีที่ไม่เหมือนใคร คนอาชามีหน้าที่ต้องทำ บรรพบุรุษสอนกันมาอย่างนั้น เราก็สืบทอดมาอย่างนั้น อย่าให้ขาดหายไป ถ้าอำบออยู่ยังต้องให้ลูกหลานเรานับถืออาชาแบบดั้งเดิม ไม่อยากให้เปลี่ยน ต้องสร้างให้ลูก ให้หลานเราสืบทอดให้ได้” (อำบอลีผา, สัมภาษณ์, 25 สิงหาคม 2553)

ดังนั้น หากวิเคราะห์จากคำกล่าวข้างต้น ปราชญ์ผู้อาวุโส เห็นว่า การนับถืออาชาแบบดั้งเดิม ซึ่งหมายถึงการมีวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตแบบอาชาดั้งเดิมด้วยนั้น คือสิ่งที่ต้องสืบทอดเพื่อให้เป็นชาวอาชาที่สมบูรณ์ เนื่องจากวัฒนธรรมประเพณีคือสิ่งที่บรรพบุรุษสืบทอดไว้ ซึ่งหากถามอำบอลีผาว่า วัฒนธรรมประเพณีแบบอาชาดั้งเดิมคืออะไร เป็นประโยชน์สำหรับลูกหลานชาวอาชาอย่างไร อำบอเองไม่อาจอธิบายได้ ด้วยข้อจำกัดทางด้านการสื่อสาร แต่สิ่งที่อำบอลีผาตระหนักถึงความสำคัญของการต้องสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตแบบอาชาดั้งเดิม อาจวิเคราะห์ได้ว่าหมายถึง “หน้าที่” และ “ความเชื่อในบรรพบุรุษ” ซึ่งเป็นลักษณะทางจิตวิญญาณที่ฝังอยู่ในจิตสำนึกของชาวอาชาจากรุ่นสู่รุ่น กระบวนการนี้อาหุ้ปราชญ์รุ่นใหม่ไม่อธิบายว่า เป็นกระบวนการที่ชาวอาชาดั้งแต่ในอดีตจะได้รับการสั่งสอนให้เชื่อเคารพ และ กตัญญูต่อบรรพบุรุษ และอำนาจเหนือธรรมชาติ ซึ่งเป็นที่พึ่งทางใจ เหมือนที่คนพุทธเชื่อในคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ฉะนั้น หากสอบถามถึงเหตุผลที่ว่าทำไมต้องมีการทำพิธีกรรมประเพณี หรือ มีความเชื่อแบบนั้น มีข้อห้ามแบบนี้ ผู้อาวุโสอาชามักไม่สามารถให้คำอธิบายที่ชัดเจนได้ โดยมักจะพบคำตอบที่ว่า “เป็นความเชื่อต่อ ๆ กันมา” หรือ “บรรพบุรุษกล่าวไปเช่นนั้น” เป็นต้น

ข้อสังเกตประการหนึ่งที่พบจากการสัมภาษณ์ปราชญ์ผู้อาวุโสและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในพิธีกรรมของชาวอาชาในชุมชน พบว่า เมื่อผู้ศึกษาในฐานะคนภายนอกไม่เข้าใจเหตุผลในการทำพิธีกรรม ตัวอย่างเช่น ในพิธีกรรมที่เรียกว่า “การถอนขนไก่”

เพราะเหตุใดจึงต้องมีการทำพิธีกรรมนั้น การถอนขนไก่ หมายถึงอะไร คำตอบที่ผู้ศึกษาได้รับ มักจะเป็นไปในทิศทางตรงกันคือ บรรพบุรุษทำมาแบบนั้น เรามีหน้าที่ต้องทำตามกันไป

การขาดคำอธิบายถึงเหตุผลในการเหตุผลหรือกุศโลบายและความหมายที่แฝงอยู่ในพิธีกรรมนั้น ๆ จึงอาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้เยาวชนและชาวอาข่ารุ่นใหม่มักละเลยถึงคุณค่าที่อยู่ในพิธีกรรมและประเพณีนั้น ไม่สามารถปฏิบัติตามได้ รวมทั้งขั้นตอนในพิธีกรรมมีหลากหลายขั้นตอน ชาวอาข่ายังมีความเชื่ออีกว่า หากทำพิธีกรรมผิดพลาด บรรพบุรุษจะไม่พอใจซึ่งอาจมีผลร้ายเกิดขึ้นกับตัวหรือครอบครัวและชุมชน ทำให้ชาวอาข่ารุ่นใหม่ที่ไม่สร้างครอบครัวขยายออกไป ไม่มีผู้อาวุโสอยู่ในบ้าน จึงมักจะละเลยไม่ปฏิบัติพิธีกรรมและประเพณีแบบดั้งเดิม

ด้วยเหตุนี้เอง จึงมักเป็นข้อจำกัดและเป็นปัญหาสำหรับชาวอาข่ารุ่นใหม่ โดยเฉพาะชาวอาข่าที่ได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียน หรือ ได้รับสื่อจากสังคมอื่น ๆ ผ่านทางสื่อมวลชน ซึ่งมักมีกรอบจินตนาการสร้างสรรค์อีกชุดหนึ่งซึ่งได้รับจากสถาบันการศึกษา หรือ สื่อมวลชน เช่น การอธิบายทางวิทยาศาสตร์ซึ่งไม่เชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ หรือสิ่งเร้นลับต่าง ๆ ซึ่งอาจทำให้ขัดแย้งกับความเชื่อแบบอาข่าดั้งเดิม ซึ่งสถาบันทางสังคมตามโครงสร้างแบบอาข่าดั้งเดิมนั้นใช้อำนาจเหนือธรรมชาติ หรือสิ่งที่มนุษย์ไม่อาจสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 เป็นปัจจัยในควบคุมและจัดระเบียบทางสังคมไปแบบอาข่าดั้งเดิม

ตัวอย่างเช่น ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของชาวอาข่าในชุมชนได้แก่ ประตุมู่บ้าน หรือ บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ หากผู้ใดไปลบหลู่ ตัดไม้ หรือกระทำล่วงเกินใด จะมีผลให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ไม่พอใจและได้รับการลงโทษ ซึ่งไม่เพียงแต่ลงโทษต่อผู้กระทำเท่านั้น ซึ่งอาจจะวิกลจริต กระทั่งเสียชีวิต แต่อาจมีผลต่อสมาชิกคนอื่น ๆ ในสังคมตามไปด้วย ดังเช่น การเกิดโรคภัยไข้เจ็บ หรืออาเพศต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งกล่าวได้ว่า เป็นการควบคุมดูแลกันเองของสมาชิกในสังคมในการอยู่ร่วมกัน เนื่องจาก หากมีใครทำผิดจารีตไม่ได้มีผลเฉพาะตน หรือ ครอบครัวเท่านั้น ยังมีผลต่อสมาชิกอื่นในสังคมอีกด้วย

หากกล่าวโดยสรุป บทบาทของปราชญ์ผู้อาวุโสในการสร้างความจริงเชิงวัตถุวิสัยในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงคือ

1. การสืบทอดคลังความรู้ทางสังคมในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของอาข่าแบบดั้งเดิม
2. การดำรงคลังความรู้ทางสังคมในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของอาข่าแบบดั้งเดิม

3. การสร้างคลังความรู้ทางสังคมในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของอาข่าใหม่ที่ได้รับการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงบางประการไปตามสภาพแวดล้อมทางสังคมในขณะนั้น

ดังนั้น ผลการศึกษาในเรื่องความสอดคล้องของวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้กล่าวไปข้างต้นแล้วนั้น อาจกล่าวได้ว่าบทบาทของปราชญ์ผู้อาวุโสอาจไม่ได้ทำหน้าที่ในกระบวนการสร้างความจริงในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงโดยตรงด้วยข้อจำกัดทางด้านภาษาและการสื่อสารภาษาไทย แต่ทำหน้าที่ในการสืบทอด การดำรง และสร้างคลังความรู้ทางสังคมในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตแบบอาข่าดั้งเดิมที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. ปราชญ์รุ่นใหม่

ในด้านการสร้างความเชิงอัตวิสัยในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่า บทบาทของปราชญ์รุ่นใหม่อาจแตกต่างจากการทำหน้าที่ของปราชญ์ผู้อาวุโสของชุมชน โดยเฉพาะบทบาทในการสร้างความจริงเชิงอัตวิสัยกับสังคมชาวอาข่าในประเทศไทย รวมทั้งประชาชนกลุ่มอื่น ๆ ที่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของชาวอาข่าผ่านสื่อต่าง ๆ อีกด้วย เนื่องจากสถานะในการทำงานขององค์กรทางด้านการศึกษาและวัฒนธรรมอาข่าในจังหวัดเชียงรายดังที่ได้กล่าวไปแล้วก่อนหน้านี้ในบทที่ 4 ซึ่งทำให้มีโอกาสในการสร้างเครือข่ายทางด้านวัฒนธรรมในกลุ่มชนเผ่าอาข่าทั้งในจังหวัดเชียงราย และจังหวัดอื่นๆ รวมทั้งในประเทศเพื่อนบ้าน ตลอดจนโอกาสในการสื่อสารกับประชาชนภายนอกที่สนใจทางด้านวัฒนธรรมชนเผ่าอาข่า และชนเผ่าอื่นๆ รวมทั้งในด้านการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง และการสื่อสารถึงคุณค่าทางด้านวัฒนธรรมชนเผ่าอาข่าให้บุคคลภายนอกได้รับรู้ทั้งภายใน และภายนอกประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากอาทุ่ ถือได้ว่าเป็นแกนนำสำคัญบุคคลหนึ่งในองค์กรเครือข่ายทางด้านวัฒนธรรมของชาวอาข่า

ดังนั้น สำหรับบทบาทของปราชญ์รุ่นใหม่ในการสร้างความจริงเชิงอัตวิสัยในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีซึ่งสอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวได้ว่า มีบทบาทเช่นเดียวกับปราชญ์ผู้อาวุโส แต่บทบาทที่เพิ่มเติมยิ่งไปกว่านั้น คือ บทบาทในการสร้างความหมายใหม่ให้กับเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่า โดยการให้คำอธิบายและให้ความหมายที่แฝงอยู่ในวัฒนธรรมประเพณีของอาข่าแบบดั้งเดิมนั้น ๆ บทบาทในการสร้างเอกสารหลักฐานในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของอาข่าแบบดั้งเดิมให้เป็นรูปธรรม และ

บทบาทในการสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมประเพณีทั้งภายในและภายนอกชุมชน ซึ่งสามารถอธิบายโดยสรุปได้ดังนี้ คือ

1. บทบาทการสืบทอดคลังความรู้ทางสังคมในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของอาข่าแบบดั้งเดิม
2. บทบาทการดำรงคลังความรู้ทางสังคมในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของอาข่าแบบดั้งเดิม
3. บทบาทการสร้างคลังความรู้ทางสังคมในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของอาข่าใหม่ที่ได้รับการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงบางประการไปตามสภาพแวดล้อมทางสังคมในขณะนั้น
4. บทบาทในการสร้างความหมายใหม่ให้กับเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่า โดยการให้คำอธิบายและให้ความหมายที่แฝงอยู่ในวัฒนธรรมประเพณีของอาข่าแบบดั้งเดิมนั้น ๆ
5. บทบาทในการสร้างเอกสารหลักฐานในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของอาข่าแบบดั้งเดิมให้เป็นรูปธรรม

การสร้างเอกสารหลักฐานต่างๆที่เป็นลายลักษณ์อักษรนี้เพื่อนำไปใช้ในการศึกษาและทำความเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีสำหรับผู้สนใจ และชาวอาข่า โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนอาข่า รวมทั้งนำไปใช้อ้างอิงในทางปฏิบัติเพื่อเป็นแหล่งรวบรวมความรู้ที่เกี่ยวข้องกับชนเผ่าอาข่า

“ผมเห็นจุดอ่อนของชนเผ่าผมข้อหนึ่งก็คือไม่มีหลักฐาน ไม่มีการบันทึกอะไรให้เห็นเป็นรูปธรรม ไม่มีหลักฐานเป็นคัมภีร์ หรือพระไตรปิฎก หรือหลักฐานอะไรก็ตามที่เป็นการจดบันทึกเรื่องราวของตนเอง เพราะไม่มีภาษาเขียนตามตำนานอาข่าเล่าว่า สมัยบรรพบุรุษเคยมีภาษาเขียนของอาข่าโดยเขียนใส่ไว้ในหนังควาย แต่เมื่อเกิดศึกสงคราม ความไม่สงบ บรรพบุรุษอาข่าได้ตกลงตัดหนังควายกิน และให้จดจำตัวอักษรไว้ในสมอง จึงทำให้ภาษาเขียนสูญหายไป”

ผมเชื่อมั่นว่าประเพณี วัฒนธรรมอาข่าหรืออะไรที่ทำกันนี้ เป็นเรื่องที่มีคุณค่า ผมจึงมีทางเดียวคือการทำข้อมูล เพราะฉะนั้น การทำข้อมูลก็สามารถกระจายให้เป็นภาพกว้างได้ เผยแพร่ให้กับคนที่สนใจเรื่องราวเหล่านี้ได้ แล้วก็มีหลักฐานซึ่งเค้าสามารถหาอ่าน หาเรียนได้ ก็คิดว่าการทำข้อมูลที่เป็นระบบนี้ มันแน่นอน ถ้ามันไม่มีเลยก็คงต้องพูดกันเป็นตำนานไป”

6. บทบาทในการสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมประเพณีของอาข่าทั้งภายในและภายนอกชุมชน

บทบาทดังกล่าวนี้เกี่ยวข้องกับหน้าที่ในฐานะการทำงานในองค์กรพัฒนาเอกชนของปราชญ์รุ่นใหม่ด้วย เนื่องจากในฐานะผู้อำนวยการสมาคมเพื่อการศึกษาและวัฒนธรรมชาวอาเซียนรายซึ่งถือว่าเป็นแกนนำคนสำคัญขององค์กรเครือข่ายของชนเผ่าอาข่า ทำให้ปราชญ์รุ่นใหม่สามารถขับเคลื่อนงานทางด้านวัฒนธรรมประเพณีกับเครือข่ายทั้งภายในจังหวัดเชียงรายและจังหวัดต่าง ๆ รวมทั้งภายนอกประเทศทั้งจีน พม่า และลาว บทบาทเช่นนี้จึงทำให้มีการเคลื่อนไหวในด้านต่าง ๆ ที่ผ่านมาเช่นในเรื่อง การประชุมเพื่อทำข้อตกลงร่วมกันในเรื่องการปรับเปลี่ยนพิธีกรรม ประเพณี และความเชื่อบางประการ ตลอดจนการเรียกร้องสิทธิของชาวอาข่าในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งการสร้าง ความเข้าใจทางด้านวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตที่ถูกต้องให้กับทั้งชาวอาข่า และบุคคลต่าง ๆ ในสังคม เช่น กรณีของมิตะ และลานสาวกอด ซึ่งเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนจากวัฒนธรรมของชาวอาข่า เป็นต้น

6.2.2 บทบาทของผู้นำทางการปกครอง

ในส่วนบทบาทของผู้นำทางการปกครองฯ พบว่า ผู้นำทางการปกครองมีบทบาทในการส่งเสริม และทำให้วัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่าที่สอดคล้องกับหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถดำรงอยู่ได้ในชุมชน รวมทั้งในระดับครอบครัว การศึกษาครั้งนี้ยังตั้งข้อสังเกตด้วยว่า ความสัมพันธ์เครือญาติระหว่างผู้นำทางการปกครอง และผู้นำทางวัฒนธรรม และกลุ่มผู้อาวุโสที่มีบทบาทในชุมชน รวมทั้งปราชญ์ชาวบ้านในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ดังนั้น ผู้นำทางการปกครองฯ ในชุมชนที่ศึกษานี้จึงมีส่วนในการสืบทอดตำแหน่ง และสืบทอดองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมประเพณีจากปราชญ์ผู้อาวุโสอีกด้วย

ทั้งนี้ เนื่องจากชุมชนอาข่าที่ศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ยังคงมีโครงสร้างทางสังคมในรูปแบบอาข่าดั้งเดิมดังที่ได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 4 ซึ่งยังคงมีตำแหน่งผู้นำทางวัฒนธรรมที่ถือว่ายังมีบทบาทสำคัญในด้านวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชน

การดำรงคลังความรู้ทางสังคมในเรื่องวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตแบบอาข่าดั้งเดิม

จากข้อค้นพบดังกล่าวข้างต้น คำถามที่ตามมาคือ ปราชญ์ชาวบ้านด้านวัฒนธรรมประเพณี ทั้งปราชญ์ผู้อาวุโสและปราชญ์รุ่นใหม่ทำอย่างไรเพื่อให้คลังความรู้ทางสังคมและจักรวาลสัญลักษณ์ในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีแบบอาข่าดั้งเดิม นั้นสามารถดำรงอยู่ได้จากคนหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่ง โดยผู้ศึกษาได้นำกรอบแนวคิดกรอบจินตนาการสร้างสรรค์ความจริงทางสังคมมาเป็นกรอบแนวทางในการวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ ผลการศึกษาพบว่า

ผู้นำทางวัฒนธรรมที่เป็นผู้นำทั้งทางด้านการปกครองและผู้นำทางด้านวัฒนธรรม ประเพณีตามโครงสร้างทางสังคมเดิม แม้ว่าปัจจุบันอำนาจทางด้านการปกครองจะถูกลดบทบาท ลงกลายเป็นผู้นำทางด้านวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนเท่านั้น แต่โครงสร้างทางสังคมและระบบ ความเชื่อแบบเดิมยังคงมีอิทธิพลต่อความคิด โดยเฉพาะกับสมาชิกในวัยผู้ใหญ่ วัฒนธรรม ประเพณีแบบอาช่าดั้งเดิม หรืออาช่าย่อง ไม่เพียงมีความหมายในแง่ของสัญลักษณ์ในด้าน ประเพณีหรือความเชื่อเท่านั้น แต่ในด้านการเมืองการปกครองของสังคมชาวอาช่า ถือว่าเป็น เครื่องมือในการวางบรรทัดฐานและการจัดระเบียบทางสังคม ผู้นำทางวัฒนธรรมอาศัยอำนาจ ทางการปกครองโดยผ่านทางการใช้อำนาจที่อ้างถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ไม่สามารถมองเห็นหรือจับต้อง ได้ หรือ ไม่สามารถพิสูจน์ได้ในทางวิทยาศาสตร์ จึงทำให้สมาชิกในสังคมเกิดความเกรงกลัว กฎ จารีตและข้อห้าม ข้อปฏิบัติต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงกุศโลบายที่อาศัยสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นตัวควบคุม พฤติกรรม ผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามหรือทำผิดจากจารีตที่กำหนดไว้นั้น ชาวอาช่าเชื่อว่าอาจไม่ได้มีผลร้าย แต่เฉพาะตัวบุคคลที่กระทำผิดจารีต แต่หมายถึงผลกระทบที่จะเกิดกับชุมชนหรือบุคคลอื่นใน ชุมชนนั้น ๆ ด้วย ดังนั้น การปกครองในชุมชนของชาวอาช่าจึงเป็นไปในลักษณะการดูแลซึ่งกัน และกัน โดยใช้กรอบจารีตทางวัฒนธรรมประเพณีเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม เช่น หากผู้ใดไปตัด ต้นไม้ บริเวณที่เป็นศาสนสถานอันศักดิ์ของชุมชน เช่น ประตุมูบ้าน ต้องมีการทำพิธีขอขมา เพราะหากวิญญาณที่อาช่าเชื่อว่าปกป้องรักษาชุมชนเกิดความไม่พอใจ อาจเกิดอาเพศกับชุมชน นั้น ๆ ได้

ตามแนวคิดกรอบจินตนาการสร้างสรรค์ อธิบายให้เห็นว่า การทำคลังความรู้ทาง สังคมหรือความจริงเชิงวัตถุวิสัยที่สร้างขึ้นมาขึ้นมานั้นดำรงอยู่ได้ และสามารถส่งต่อไปสู่คนรุ่นต่อไปได้ การทำให้เกิดความชอบธรรมและการยอมรับ เป็นกระบวนการที่สถาบันทางสังคมจะนำมาใช้ เพื่อ ดำรงความเป็นสถาบันทางสังคมให้คงอยู่ ฉะนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ผู้นำทางวัฒนธรรม หรือ ปราชญ์ชาวบ้านผู้อาวุโสได้ใช้กระบวนการการสร้างความชอบธรรมนี้ผ่านการอ้างถึงอำนาจใน สิ่งศักดิ์สิทธิ์และสิ่งลี้ลับที่ไม่สามารถมองเห็นได้ รวมทั้งวิญญาณบรรพบุรุษที่ชาวอาช่า ต้องให้ความเคารพและกตัญญู จึงจะเป็นอาช่าที่สมบูรณ์

ในขณะที่ปราชญ์รุ่นใหม่ ซึ่งทำหน้าที่ในการทำให้คลังความรู้ทางสังคมในเรื่อง วัฒนธรรมประเพณีแบบอาช่าดั้งเดิมนั้นดำรงอยู่ได้ การสร้างความชอบธรรมให้เกิดขึ้นเพื่อสืบต่อ คลังความรู้ทางสังคมไปสู่อาช่ารุ่นใหม่ โดยเฉพาะเยาวชนอาช่าที่ได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียน และชาวอาช่าในวัยหนุ่มสาวที่ออกไปทำงานในเมือง ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ทำให้ ความเชื่อใน เรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และอำนาจลี้ลับเหนือความสามารถที่มองเห็นได้ กลายเป็นสิ่งที่คุณล้าสมัยและไม่ได้

รับการยอมรับและเชื่อได้ง่ายเช่นเดิม ปราชญ์รุ่นใหม่ไม่สามารถใช้ความชอบธรรมในการถึงอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อดำรงคลังความรู้และถ่ายทอดไปสู่เยาวชน และ ชาวอาข่ารุ่นใหม่ได้ บทบาทของปราชญ์รุ่นใหม่ จึงเป็นไปในลักษณะของ **ผู้ประสานความเข้าใจ, สร้างความหมาย และให้คำอธิบายต่อสัญญาณ (sign) ที่ซ่อนอยู่ในกุศโลบายจารีตตามวัฒนธรรมดั้งเดิมที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้ ตลอดจนสร้างคุณค่า (value) ให้กับวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตแบบอาข่าดั้งเดิม**

นอกจากนั้นผู้วิจัยยังได้วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมพบว่า ปัจจัยที่เป็นคุณลักษณะส่วนบุคคลของปราชญ์ชาวบ้าน และ ปัจจัยทางสังคมที่ทำให้ชุมชนอาข่าทั้ง 2 พื้นที่ยังคงดำรงวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตแบบอาข่าดั้งเดิมไว้ได้นั้นสามารถสรุปได้ดังนี้

ปราชญ์ผู้อาวุโส

1. ระบบโครงสร้างทางสังคมอาข่าแบบดั้งเดิมที่ให้ความเคารพผู้อาวุโส

การศึกษาค้นคว้าพบว่า รากฐานทางวัฒนธรรมที่ชาวอาข่าให้ความเคารพในบรรพบุรุษ และ ผู้อาวุโสของชุมชน ซึ่งจะเห็นได้จากโครงสร้างทางสังคมแบบอาข่าดั้งเดิมที่ผู้อาวุโสของชุมชนมีบทบาทในการปกครอง แม้สถานการณ์ทางสังคมจะเปลี่ยนแปลงไป แต่ชุมชนอาข่าทั้ง 2 พื้นที่ยังพบว่า กลุ่มผู้อาวุโสของชุมชนยังคงมีบทบาทในการเป็นที่ปรึกษาให้กับชุมชน และ การตัดสินข้อพิพาท และไกล่เกลี่ยภายในชุมชนตามกฎหมายจารีต นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นจากการให้เกียรติผู้อาวุโสในพิธีกรรมต่าง ๆ และการรับประทานอาหารที่ผู้อาวุโสจะได้รับเกียรติให้เริ่มรับประทานอาหารก่อน

ดังนั้น วัฒนธรรมและความเชื่อดังกล่าวนี้อย่างคงมีรากฐานที่สามารถฝังอยู่ในวัฒนธรรมและจิตสำนึกร่วมของบุคคลในชุมชนซึ่งสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

2. ระบบความสัมพันธ์ทางเครือญาติระหว่างปราชญ์ผู้อาวุโสกับผู้นำทางการปกครอง

ข้อสังเกตดังกล่าวนี้ พบในชุมชนอาข่าบ้านแสนใจ ซึ่งปราชญ์ผู้อาวุโสเป็นบิดาของผู้ใหญ่บ้านแสนใจ นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับผู้นำทางการปกครองคนอื่น ๆ ได้แก่ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิก อบต. ดังนั้นจึงนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งในระบบเครือญาติในชุมชนที่ปราชญ์ผู้อาวุโสนั้นมีอิทธิพลทางด้านความคิดต่อผู้นำทางการปกครองในชุมชนอีกด้วย

3. การสร้างความชอบธรรมในการดำรงอยู่ของสถาบันทางสังคมโดยอ้างถึงอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ วิญญาณบรรพบุรุษ และอำนาจเหนือธรรมชาติที่มนุษย์ไม่สามารถมองเห็นได้

4. การเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนให้กับชุมชนที่ในด้านวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตประจำวัน
5. การมีความสามารถที่หลากหลาย ทำให้เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือของสมาชิกในชุมชน
6. การช่วยเหลือสมาชิกในชุมชนอย่างต่อเนื่องเมื่อเกิดปัญหาและข้อพิพาทในชุมชน
7. การยอมรับความเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวทางวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตแบบอาช้านดั้งเดิม
8. การกล่อมเกลாதงสังคมในระดับครอบครัว และ เครือญาติเพื่อสร้างผู้สืบทอดทางวัฒนธรรมประเพณีและองค์ความรู้แบบอาช้านดั้งเดิม

ปราชญ์รุ่นใหม่

1. การให้คำอธิบาย และสร้างความหมายใหม่ในด้านคุณค่าที่อยู่ในวัฒนธรรมประเพณีของอาช้านแบบดั้งเดิม
2. ความสามารถด้านการสื่อสาร
3. การสร้างเครือข่ายทางสังคมของชาวอาช้านและชนเผ่าอื่น ๆ
4. การเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนให้กับชุมชนที่ในด้านวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตประจำวัน
5. บทบาทของการประสานความเข้าใจทางด้านวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตแบบอาช้านดั้งเดิมระหว่างบุคคลต่าง ๆ ในชุมชน และการเชื่อมโยงโลกทัศน์ของกลุ่มคนที่มีที่มาต่างกัน โดยเฉพาะกลุ่มผู้อาวุโส และเยาวชนอาช้านรุ่นใหม่

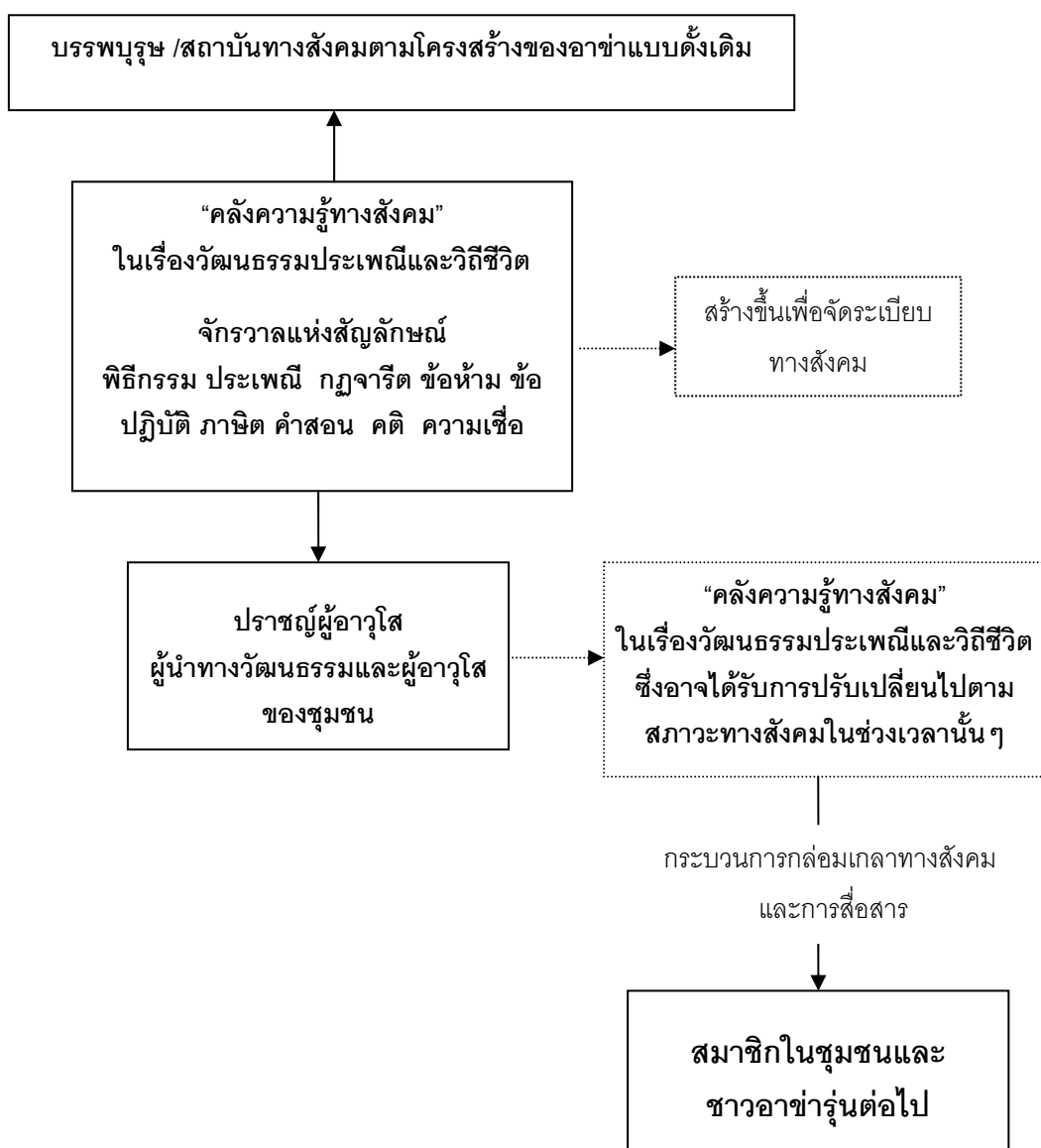
แผนภาพสรุปเชื่อมโยงการสร้างความจริงเชิงอัตวิสัยของปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำ ทางการปกครองในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาช้าน ที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากมโนทัศน์ในการศึกษาดังที่กล่าวมาแล้ว ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้สร้างแผนภาพเพื่อสรุปเชื่อมโยงและอธิบายการสร้างความจริงเชิงอัตวิสัยของปราชญ์ผู้อาวุโส และปราชญ์รุ่นใหม่ในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาช้าน 2 แผนภาพ โดยเป็นการเชื่อมโยงแต่ละมโนทัศน์ที่พบจากผลการศึกษา สำหรับในส่วนของผู้นำทางการปกครองนั้น เนื่องจากการศึกษารั้งนี้พบว่า ผู้นำทางการปกครองไม่ได้มีบทบาทโดยตรงในการการสร้างความจริงเชิงอัตวิสัยในเรื่องวัฒนธรรม

ประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่า แต่เป็นบทบาทในการส่งเสริม และสนับสนุนให้คลังความรู้ทางสังคมนั้นดำรงอยู่ ดังที่ได้อธิบายไปแล้วข้างต้นจึงมิได้นำเสนอเป็นแผนภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 6.8

แผนภาพแสดงการสร้างความจริงเชิงอัตวิสัยของปราชญ์ผู้อาวุโส
ในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่า

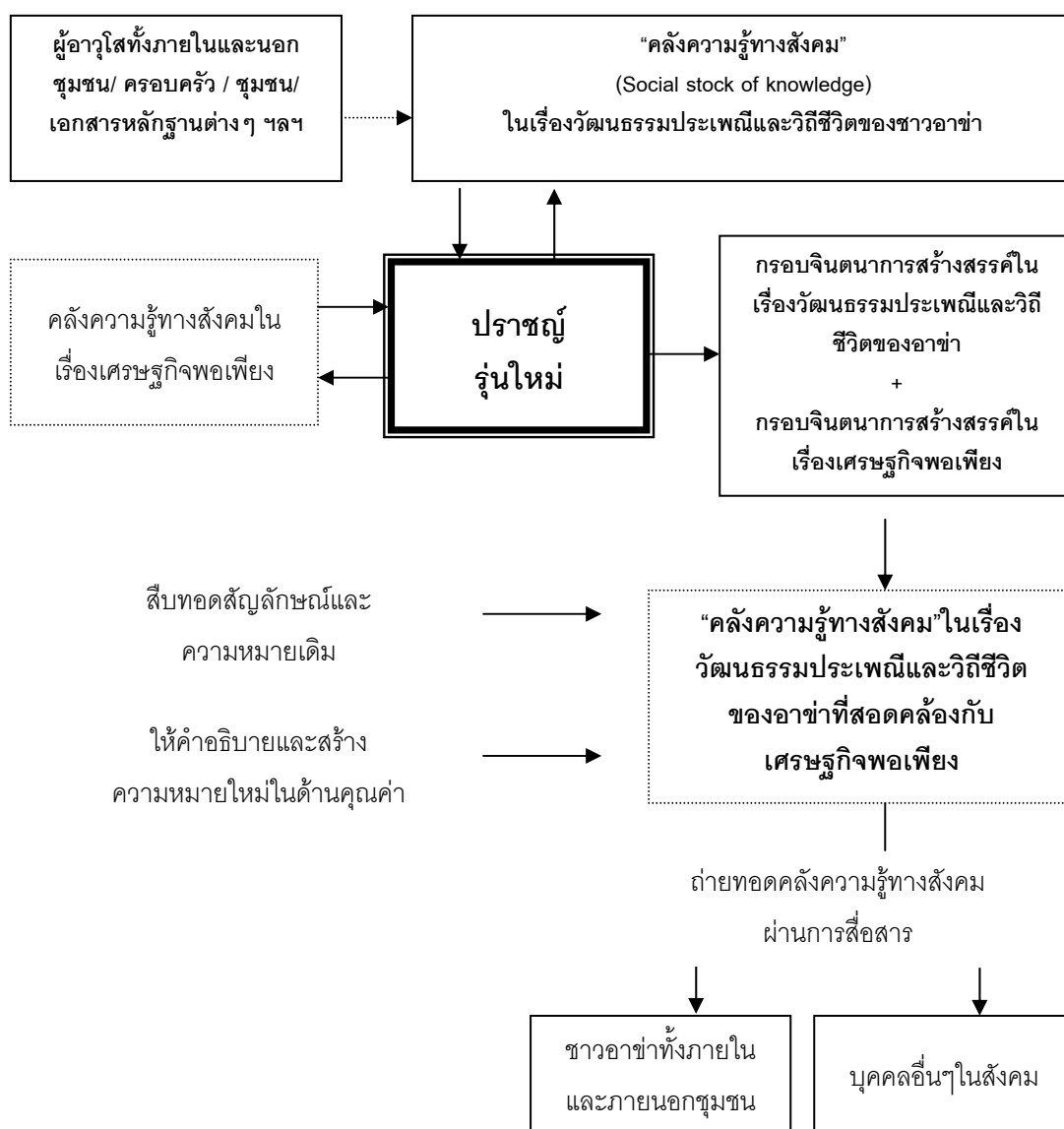
จากแผนภาพข้างต้นสามารถนำมาอธิบายบทบาทของปราชญ์ผู้อาวุโสในการสร้างความจริงเชิงอัตวิสัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่า กล่าวคือ ปราชญ์ผู้อาวุโส ซึ่งในที่นี้มีบทบาทในฐานะผู้นำทางวัฒนธรรมของชุมชน โดยทำหน้าที่ในการรับคลังความรู้ทางสังคมในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตจากบรรพบุรุษในรุ่นก่อน ๆ เพื่อนำมาถ่ายทอด และส่งต่อคลังความรู้ทางสังคมสู่ชาวอาข่าในรุ่นต่อไปทั้งในระดับครอบครัว และในระดับชุมชน โดยคลังความรู้ทางสังคมที่รับมานี้อาจมีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมประเพณี กฎจารีต ข้อห้าม ข้อปฏิบัติบางประการเพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับกับสภาวะทางสังคมในช่วงเวลานั้น และขึ้นอยู่กับความคิดเห็นและการตัดสินใจในคณะผู้อาวุโสของชุมชนนั้น ๆ ด้วย ตัวอย่างเช่น การปรับเปลี่ยนจำนวน และ รูปแบบการประกอบพิธีกรรมเพื่อให้เหมาะกับการประกอบอาชีพของชาวอาข่าในปัจจุบัน รวมทั้งความเชื่อที่ไม่สอดคล้องกับกฎหมายของไทย เช่น ความเชื่อเรื่องการเกิดลูกแฝดแล้วต้องฆ่า เป็นต้น

สถาบันทางสังคมตามโครงสร้างแบบอาข่าดั้งเดิมนั้น ได้สร้างคลังความรู้ทางสังคมในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่าแบบดั้งเดิม โดยมีจักรวาลสัญลักษณ์ ซึ่งในที่นี้ได้แก่ พิธีกรรม ประเพณี กฎจารีต ข้อห้าม ข้อปฏิบัติ ภาษิต คำสอน คติ ความเชื่อ เพื่อทำหน้าที่ในการสร้างบรรทัดฐานทางสังคม การจัดระเบียบทางสังคม และการกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชนอาข่า ปราชญ์ผู้อาวุโสจึงมีบทบาทในการสืบทอด และการดำรงคลังความรู้ทางสังคมในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของอาข่าแบบดั้งเดิม รวมทั้งการสร้างคลังความรู้ทางสังคมในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของอาข่าใหม่ที่ได้รับการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงบางประการไปตามสภาพแวดล้อมทางสังคมในขณะนั้น

ดังนั้นปราชญ์ชาวบ้าน รวมทั้งกลุ่มผู้นำทางวัฒนธรรมและผู้อาวุโสของชุมชนจึงมีบทบาทในการส่งต่อคลังความรู้ทางสังคมในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของอาข่าแบบดั้งเดิม ซึ่งเป็นความจริงเชิงอัตวิสัยไปสู่สมาชิกในชุมชน โดยใช้กระบวนการกลมเกลียวทางสังคม (socialization) และกระบวนการสื่อสารทั้งในระดับครอบครัว และระดับชุมชน

ภาพที่ 6.9

แผนภาพแสดงการสร้างความจริงเชิงอัตวิสัยของปราชญ์รุ่นใหม่
ในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีของชาวอาข่า

จากแผนภาพข้างต้นสามารถนำมาอธิบายบทบาทของปราชญ์รุ่นใหม่ในการสร้าง
ความจริงเชิงอัตวิสัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่า โดยปราชญ์รุ่นใหม่นั้น
นั้น ด้วยคุณลักษณะส่วนบุคคล ทำให้ที่มาของความรู้ในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตแบบ
อาข่าดั้งเดิมนั้นมีที่มาจากหลายแหล่ง โดยเฉพาะอย่างมีการศึกษาอย่างเป็นระบบเพื่อพยายาม

สร้างองค์ความรู้ในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่า เพื่อให้มีเอกสารหลักฐานที่เป็นรูปธรรมซึ่งถ่ายทอดเรื่องราวและข้อมูลข่าวสารโดยชาวอาข่าเอง เนื่องจากที่ผ่านมาเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่านั้น มักได้รับการถ่ายทอดจากบุคคลภายนอก ทั้งนักวิชาการ และสื่อมวลชนที่เข้ามาศึกษาเรื่องราวของชนเผ่าอาข่า ด้วยเหตุนี้คลังความรู้ทางสังคม ซึ่งเป็นความจริงเชิงวัตถุวิสัยสำหรับปราชญ์รุ่นใหม่ นั้น จึงมีที่มาจากหลายแหล่งในขณะเดียวกันได้ซึมซับคลังความรู้ทางสังคมในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง จากสถาบันทางสังคมที่เป็นแหล่งที่มาของความรู้ ทั้งนี้ ปราชญ์รุ่นใหม่มีกระบวนการแลกเปลี่ยนทางความหมายจากแหล่งที่มาของรูต่าง ๆ จนกลายเป็นกรอบจินตนาการสร้างสรรค์เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของอาข่าแบบดั้งเดิมที่เชื่อมโยงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ดังนั้น การสร้างความจริงเชิงวัตถุวิสัยของปราชญ์รุ่นใหม่จึงเป็นการสร้างคลังความรู้ทางสังคมที่ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 2 ส่วน คือ

1. สืบทอดจักรวาลสัญลักษณ์และคงความหมายเดิมตามคลังความรู้ทางวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตแบบอาข่าดั้งเดิม
2. การสร้างความหมายใหม่ให้กับเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่า โดยการให้คำอธิบายและให้ความหมายที่แฝงอยู่ในวัฒนธรรมประเพณีของอาข่าแบบดั้งเดิมนั้น ๆ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อปราชญ์รุ่นใหม่มีกระบวนการสื่อสาร และอันตรกิริยาที่เกี่ยวข้องกับบุคคลต่าง ๆ ทั้งชาวอาข่าภายใน และนอกชุมชน รวมทั้งบุคคลอื่น ๆ ในสังคมด้วยบทบาทและหน้าที่ คลังความรู้ทางสังคมซึ่งเป็นความจริงเชิงวัตถุวิสัยนั้นจะถูกถ่ายทอดไปยังบุคคลต่าง ๆ ในสังคม